

**Načrt ugotavljanja posledic vpliva območij Natura
2000 in določitve razvojnih ukrepov**

April 2013

KAZALO

1. UVOD	5
2. PREDMET NAČRTA UGOTAVLJANJA POSLEDIC VPLIVA OBMOČIJ NATURA 2000 IN DOLOČITVE RAZVOJNIH UKREPOV	9
2.1. POVRŠINE, KI SO PREDMET DOLOČITVE OBMOČIJ NATURA	9
2.2. VSEBINE, KI SO PREDMET OHRANJANJA OBMOČIJ NATURA 2000	9
2.2.1. Varstveni ukrepi za doseganje ciljev območij Natura 2000	9
2.2.2. Vplivi dejavnosti na doseganje ciljev v omrežju Natura 2000	11
3. UGOTOVITEV VPLIVOV SPREMENB OBMOČIJ NATURA 2000 NA BISTVENE SOCIALNE IN GOSPODARSKE RAZMERE	12
3.1. PRISTOP	12
3.2. PREGLED SPREMENB IN DOPOLNITEV NATURA OBMOČIJ	13
3.3. RAZVOJNE OMEJITVE NA RAZŠIRITVAH NATURA OBMOČIJ IN V NJIHOVEM OBMOČJU DALJINSKEGA VPLIVA	14
3.3.1. Varstveni cilji in upravljanje Natura območij	14
3.3.2. Razvojne omejitve na razširitvah Natura območij in v njihovem območju daljinskega vpliva	14
3.4. PREGLED DEJAVNOSTI V PREDLAGANIH RAZŠIRITVAH NATURA OBMOČIJ IN NJIHOVI OKOLICI TER MOŽNIH POSLEDIC RAZŠIRITVE NATURA OBMOČIJ NANJE	15
3.4.1. Pregled dejavnosti v izbranih 10. predlaganih razširitvah Natura območij	21
3.4.2. Možne posledice razširitve mreže Natura območij	24
3.5. PREGLED MOŽNIH VIROV FINANCIRANJA AKTIVNOSTI NA NATURA OBMOČJIH IN UPRAVLJANJA Z NATURA OBMOČJI	36
3.6. ZAKLJUČKI	39
3.7. PRIPOROČILA	39
4. PREDLOGI UKREPOV ZA UBLAŽITEV NEŽELENIH POSLEDIC IN SPODBUJANJE OBLIK RAZVOJA, KI GA JE POTREBNO SPODBUJATI V ALI OB SPREMENJENIH OBMOČJIH NATURE	41
<i>SKLOP 1: PROSTORSKA UČINKOVITOST RAZVOJA</i>	41
Ukrep 1.1.: Usmerjanje razvoja v območja naselij in na že degradirana območja	41
<i>SKLOP 2: POLICENTRIČEN RAZVOJ DEJAVNOSTI, KI PRIPOMOREJO K OHRANJANJU NATURA OBMOČIJ</i>	43
Ukrep 2.1.: Poenostavitev postopkov za manjše posege	43
Ukrep 2.2.: Vključitev dejavnosti za ohranjanje in upravljanje Natura območij v sisteme financiranja	44
<i>SKLOP 3: PODJETNIŠTVO ZA NARAVNE VIRE</i>	45
Ukrep 3.1.: Pregled sistema dajatev za rabo naravnih virov	45
Ukrep 3.2.: Obveščanje in osveščanje v okviru dejavnosti, ki so pomembne za ohranjanje in upravljanje Natura območij	46
Ukrep 3.3.: Možnost uvajanja novih pristopov k ohranjanju narave	46
<i>SKLOP 4: USPOSABLJANJE ZA UPRAVLJANJE</i>	47

Ukrep 4.1.: Modelni izračuni plačil za ekosistemske storitve na primerih dobrih praks	47
Ukrep 4.2.: Sodelovanje z občinami in ključnimi deležniki pri prenovi Operativnega programa – programa upravljanja območij Natura 2000	48
Ukrep 4.3.: Nadgradnja spremljanja stanja Natura območij	51
Ukrep 4.4.: Promocija Natura območij s pomočjo društev, šol, lastnikov zemljišč in drugih zainteresiranih	52
SKLOP 5: SLOVENIJA KOT UČILNICA ZA VARSTVO NARAVE OZIROMA UPRAVLJANJE Z NATURA OBMOČJI	53
Ukrep 5.1.: Oblikovanje pilotnih primerov v vsaki od regij, za posamezne tipe habitatov	53
Ukrep 5.2.: Podpora projektom za ohranjanje in upravljanje Natura območij	54
PRILOGE	56
<i>PRILOGA A: PREDSTAVITEV IZBRANIH 10 OBMOČIJ PREDLAGANIH RAZŠIRITEV MREŽE NATURA</i>	56
<i>PRILOGA B: METODA IN REZULTATI MULTIKRITERIJSKE ANALIZE</i>	56
<i>PRILOGA C: VIRI FINANCIRANJA, KI SO TRENUTNO NA VOLJO</i>	56

Načrt ugotavljanja posledic vpliva območij Natura 2000 in določitve razvojnih ukrepov je bil v večjem delu pripravljen na podlagi gradiva Strokovne podlage za ugotovitev posledic predlagane določitve območij Natura 2000 ter določitve ustreznih razvojnih ukrepov (OIKOS 2013).

KRATICE

ZON	Zakon o ohranjanju narave (Uradni list RS, št. 96/04-uradno prečiščeno besedilo, 61/06-ZDru-1 in 8/10 – ZSKZ-B)
pPOO	potencialno posebno ohranitveno območje (izraz iz ZON za predlog območja, pomembnega za Skupnost)
pOPS	predlog območja, pomembnega za Skupnost (izraz iz Direktive o habitatih)
pSCI	angleška kratica za potencialno posebno ohranitveno območje ali predlog območja, pomembnega za Skupnost
Komentar	pSCI, pPOO in pSCI so sinonimi za isto območje
OPS	območje, pomembno za Skupnost (izraz iz Direktive o habitatih)
SCI	angleška kratica za območje, pomembno za Skupnost
POO	posebno ohranitveno območje
SAC	angleška kratica za posebno ohranitveno območje
POV	posebno območje varstva
SPA	angleška kratica za posebno območje varstva
SPA dodatek	območja, ki po mnenju Evropske komisije izpolnjujejo pogoje za posebna območja varstva
Območje Natura 2000	skupaj POV in POO
Potencialno območje Natura 2000	pPOO
Območje Natura	skupaj POV, POO in pPOO
Načrt ukrepov	Načrt ugotavljanja posledic vpliva območij Natura 2000 in določitve razvojnih ukrepov iz leta 2013
Načrt ukrepov 2004	Načrt ugotavljanja posledic vpliva območij Natura 2000 in določitve razvojnih ukrepov iz leta 2004

Načrt ugotavljanja posledic vpliva območij Natura 2000 in določitve razvojnih ukrepov

1. UVOD

Zakon o ohranjanju narave (Uradni list RS, št. 96/04-uradno prečiščeno besedilo, 61/06-ZDru-1 in 8/10 – ZSKZ-B – v nadaljevanju ZON) v 33. členu določa, da je posebno varstveno območje (območje Natura 2000) ekološko pomembno območje, ki je na ozemlju EU pomembno za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja ptic (posebno območje varstva) in drugih živalskih ter rastlinskih vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov (posebno ohranitveno območje). Zaradi vpliva posebnih varstvenih območij in potencialnih posebnih ohranitvenih območij na lokalne skupnosti, kjer se ta območja nahajajo, sprejme vlada načrt, s katerim se ugotovijo posledice na socialne in gospodarske razmere ter določijo ustrezni razvojni ukrepi. Ta načrt mora biti sprejet pred določitvijo posebnih varstvenih območij, v primerih potencialnih posebnih ohranitvenih območij pa pred potrditvijo s strani pristojnega organa EU.

ZON določa merila za opredeljevanje posebnih območij varstva (v nadaljevanju se za ta območja pogosto uporablja tudi kratica POV ali SPA) in posebnih ohranitvenih območij (v nadaljevanju se za ta območja pogosto uporablja tudi kratica POO ali SAC) ter postopek za njihovo vključevanje v evropsko ekološko omrežje Natura 2000.

Posebna območja varstva (SPA), pomembna za ohranjanje ptičjih vrst, se po določitvi območij s strani držav članic vključijo v omrežje neposredno, za posebna ohranitvena območja (SAC), pomembna za ohranjanje rastlinskih in živalskih vrst ter habitatnih tipov, pa je v Direktivi o habitatih določen poseben postopek določitve. Države članice pripravijo predloge teh območij (predlog območja, pomembnega za Skupnost – potencialno posebno ohranitveno območje; v nadaljnjem besedilu se pogosto uporablja kratica pSCI) in jih posredujejo Evropski komisiji. Predlogi območij se obravnavajo na strokovnih seminarjih za posamezne biogeografske regije (Slovenija se uvršča v dve biogeografski regiji, in sicer celinsko in alpsko) in se nato uvrstijo na listo območij, pomembnih za Skupnost (v nadaljevanju se za ta območja pogosto uporablja kratica SCI), skladno z odločitvijo Evropske komisije. Države članice morajo ta območja določiti za območja Natura 2000 (po ZON posebno varstveno območje).

Strokovna merila, dodatna pojasnila ter razlage, pomembne za opredeljevanje območij, so podana v gradivih Evropske komisije, kot so EC, 1995: NATURA 2000 Standard Data Form, EC, 1999: Interpretation Manual of European Union Habitats, version EUR 15/2, DGE, EC, 2000: Managing NATURA 2000, EC, 2002: Criteria for Assessing National Lists of pSCI at Biogeographical Level, DGE, in druga.

V skladu z direktivama in sodno prakso Sodišča EU se območja Natura 2000 določajo le na podlagi strokovnih podatkov. Morebitne ekonomske in socialne potrebe oziroma zahteve na določanje območij Natura 2000 ne smejo imeti vpliva. Ta pravna dejstva so povzročila težave pri sprejemanju območij Natura 2000 pri praktično vseh državah članicah.

Direktivi nadalje določata, da se mora na območjih Natura 2000 ohranjati ali dosegati ugodno stanje vrst ptic in drugih živalskih ter rastlinskih vrst in habitatnih tipov, katerih ohranjanje je v interesu EU.

Za predloge območij, pomembnih za Skupnost, to je za potencialna območja Natura 2000 (pSCI) pa Direktiva o habitatih države članice obvezuje, da morajo preprečiti slabšanje stanja vrst in habitatnih tipov.

Bistveni instrument, ki ga za doseganja namena, to je ohranitev ugodnega stanja vrst in habitatnih tipov, določa Direktiva o habitatih, so presoje sprejemljivosti planov ali posegov v naravo. Te presoje se izvajajo za območja Natura 2000 in za potencialna območja Natura 2000.

Republika Slovenija je določbe obeh direktiv, ki se nanašajo na določitev območij Nature 2000, v slovenski pravni red prenesla s sprejemom ZON. Z Uredbo je Slovenija leta 2004 za izpolnitev zahtev Direktive o habitatih določila potencialna območja Natura 2000 kot predlog območij, pomembnih za Skupnost. Ta območja je leta 2007 in 2008 tudi potrdila Evropska komisija z *Odločbo Komisije z dne 13. novembra 2007 o sprejetju prvega posodobljenega seznama območij, pomembnih za Skupnost, za celinsko biogeografsko regijo v skladu z Direktivo Sveta 92/43/EGS*, objavljeno v Uradnem listu EU 12/2008 in *Odločbo Komisije z dne 25. januarja 2008, o sprejetju prvega posodobljenega seznama območij, pomembnih za Skupnost, za alpsko biogeografsko regijo v skladu z Direktivo Sveta 92/43/EGS*, objavljeno v Uradnem listu EU 77/2008. S tem je bil na nivoju EU zaključen poseben postopek, ki ga določa Direktiva o habitatih za določitev območij Natura 2000. S spremembo Uredbe leta 2012 so bila nato potencialna posebna ohranitvena območja (pSCI) določena za posebna ohranitvena območja (SAC) in s tem za posebna varstvena območja - območja Natura 2000.

Za izpolnitev zahtev Direktive o pticah je Republika Slovenija z Uredbo leta 2004 določila posebna območja varstva, ki so v skladu z Direktivo o pticah in ZON hkrati postala tudi posebna varstvena območja - območja Natura 2000.

Neizpolnjene zahteve direktiv

V skladu z direktivama in sodno prakso Sodišča EU se območja Natura 2000 določajo le na podlagi strokovnih podatkov.

Ob pregledu usklajenosti slovenskega pravnega reda (Direktive o pticah) s pravnim redom EU je Evropska komisija leta 2007 v uradnem opominu 2007/2160 pozvala Republiko Slovenijo, da v skladu s členom 226 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti predloži komisiji informacije in znanstveno utemeljene razloge za zmanjšanje posebnih območij varstva glede ugotovljenih nepravilnosti v zvezi z izpolnjevanjem obveznosti iz prvega in drugega odstavka 4. člena Direktive o pticah. V uradnem opominu je Evropska komisija menila, da Republika Slovenija ni izpolnila obveznosti, ker ni določila zadostnega števila območij, tako po obsegu, kot po številu, pri čemer ta ugotovitev temelji na uveljavljeni sodni praksi. Republika Slovenija je v odgovoru na ta uradni opomin del očitkov zavrnila, za del očitkov je zaprosila za dodaten čas, dela očitkov pa ni bilo mogoče utemeljeno zavrniti. Republika Slovenija je nato kot začasen ukrep do dokončne določitve posebnih območij varstva za izpolnjevanje obvez iz Direktive o pticah sprejela začasen ukrep izvajanja presoj sprejemljivosti na območjih, za katere je Evropska Komisija menila, da izpolnjujejo kriterije za določitev (v nadaljevanju naveden tudi kot »SPA dodatek«). Hkrati je pristopila k reviziji strokovnega predloga teh območij, s čimer se je strinjala tudi Evropska komisija. Po prejeti reviziji strokovnega predloga je leta 2011 Evropska komisija uradni opomin razširila in ga v letu 2012 stopnjevala z obrazloženim mnenjem.

Leta 2012 je Evropska komisija Sloveniji poslala uradni opomin tudi zaradi neizpolnjevanja obveznosti iz prvega odstavka 3. člena in prvega odstavka 4. člena Direktive o habitatih (kršitev št. 2012/2060). Komisija je v uradnem opominu zavzela stališče, da Republika

Slovenija ni izpolnila svojih obveznosti v zvezi z zadostno določitvijo območij Natura 2000 po Direktivi o habitatih.

Vlada RS je večino območij Natura (35,5 % ozemlja Republike Slovenije) določila že aprila 2004 in je takrat sprejela po ZON opredeljen načrt, ki se nanaša na takratno določitev območij. Načrt iz leta 2004¹ je izhodišče za pripravo Načrta ugotavljanja posledic vpliva območij Natura 2000 (sprememba 2013) in določitve razvojnih ukrepov, ob upoštevanju specifičnih vsebinskih, socioloških in ekonomskih značilnosti posameznega novega območja. Načrt ukrepov iz l. 2004 je predpostavil ekonomsko izrabo biotske raznovrstnosti, ki je omejena z možnostmi interveniranja države v razvojne izbire samoupravnih lokalnih skupnosti. Vsebuje okoljske in neokoljske cilje gospodarjenja z biotsko raznovrstnostjo ter indikatorje za spremljanje. Usmeritve za pripravo tega Načrta ukrepov so bile:

- Trajnostna raba biotske raznovrstnosti,
- okrepitev infrastrukture razvojnega ohranjanja biotske raznovrstnosti - zelena infrastruktura kot predpogoj načrtovanja sive infrastrukture.

Načrt ukrepov 2004 temelji na izhodišču: *»Določitev evropskega statusa območjem Natura 2000 spreminja razvojne predpogoje samoupravnih lokalnih skupnosti. Na eni strani omejuje enostransko uporabo naravnih bogastev, na drugi pa ponuja številne spodbude za ohranjanje biotske raznovrstnosti z multiplikacijsko ugodnimi učinki za ekonomski razvoj lokalnih skupnosti. Temeljno ekonomsko politično vprašanje tako ni, ali pozitivni učinki statusa območja Natura 2000 pretehtajo negativne, ampak, kako izrabiti nove razvojne možnosti na območjih Natura 2000 in s stališča države predvsem, kako spodbuditi javno in zasebno izrabo novih priložnosti. Neprilagodljivost novim razvojnim izzivom zaradi sedanjih koristi od enostranske rabe neobnovljivih naravnih bogastev kot npr. biotskih vrednot, ni upravičena, zato jo spremljajo negativne spodbude. Ohranjanje biotske raznovrstnosti pa lahko prinaša tudi neposredne kratkoročne koristi, ki bi jih bilo treba začeti izkoriščati. Dodelitev statusa območja Natura 2000 je v svojem izvornem pomenu ukrep trajnostnega razvoja, ki nima negativnih učinkov, oziroma je sama njegova uvedba že odziv na negativne razsežnosti gospodarskega razvoja.«*

Na osnovi tega izhodišča je pripravljen tudi Načrt ugotavljanja posledic vpliva območij Natura 2000 in določitve razvojnih ukrepov za potrebe sedanje širitve območij Natura. Ta načrt iz leta 2013 (v nadaljevanju Načrt ukrepov) obravnava samo nove površine, ki so predmet določitve območij Natura.

Za doseganje ciljev območij Natura 2000 in izkoriščanje priložnosti, ki jih ta prinašajo, ter v povezavi z novo finančno perspektivo je v pripravi nov Operativni program - program upravljanja območij Natura 2000 v Sloveniji 2014-2020, ki ga bo sprejela Vlada RS za obdobje nove finančne perspektive. Ta program bo podrobneje določal tudi ukrepe in način njihove izvedbe, nosilce, in vire sredstev za izvajanje teh ukrepov. Program bo pripravljen skupaj in skladno z drugimi operativnimi programi za črpanje EU sredstev in bo med drugim tudi osnova za lažje črpanje EU sredstev in prijavo integriranih projektov s področja narave na mehanizem LIFE.

Za doseganje ciljev območij Natura in možnost načrtovanja in izvajanja posegov bo program naslavljal tudi ukrepe za doseganje sprejemljive situacije za vse strani. V povezavi z umeščanjem načrtovanih pomembnih infrastrukturnih objektov bodo v programu tudi prednostni ukrepi, usmerjeni v ohranjanje in izboljšanje stanja ogroženih vrst in habitatnih

¹ Načrt ugotavljanja posledic vpliva območij Natura 2000 in določitve razvojnih ukrepov, http://www.natura2000.gov.si/uploads/tx_library/nacrt_ukrepov.pdf

tipov v območjih Natura 2000. Posebna pozornost bo posvečena območjem, kjer je načrtovano umeščanje pomembnih infrastrukturnih objektov. Umeščanje je namreč lažje na območjih, kjer je večina vrst in habitatnih tipov v ugodnem stanju ohranjenosti in imajo praviloma posegi v prostor manj bistven negativni vpliv kot na območjih z pretežno neugodnim stanjem vrst in habitatnih tipov.

Načrt ugotavljanja posledic vpliva območij Natura 2000 in določitve razvojnih ukrepov se bo izvajal ob upoštevanju stanja javnih financ v Sloveniji in če bo to potrebno se bodo v tem načrtu predlagani ukrepi prilagajali, če bo zaradi javnofinančne konsolidacije to potrebno.

2. PREDMET NAČRTA UGOTAVLJANJA POSLEDIC VPLIVA OBMOČIJ NATURA 2000 IN DOLOČITVE RAZVOJNIH UKREPOV

2.1. Površine, ki so predmet določitve območij Natura

Površine, ki izpolnjujejo pogoje za določitev kot posebna območja varstva oz. kot potencialna posebna ohranitvena območja in so predmet tega načrta, so določene s strokovnim predlogom ZRSVN oz. predlogom Uredbe o spremembah in dopolnitvah Uredbe o posebnih varstvenih območjih (Natura 2000). Te površine obsegajo 61.178 ha ali 2,88 % ozemlja Republike Slovenije.

S tem predlogom je skupaj vseh Natura območij 355. Od tega je 324 območij določenih po Direktivi o habitatih, 31 območij pa po Direktivi o pticah.

V celoti novo določenih območij je 84 (79 območij po Direktivi o habitatih in 5 območij po Direktivi o pticah). 5 območij je nastalo z razdelitvijo obstoječih območij (3 območja po Direktivi o habitatih in 2 območji po Direktivi o pticah).

10 območij je nastalo z združitvijo dveh ali več obstoječih območij, kjer je šlo za združevanje obstoječih območij ter dodajanja vmesnih površin (vse po Direktivi o habitatih).

95 območjem so bile dodane nove površine (77 območij po Direktivi o habitatih in 15 območij po Direktivi o pticah).

Na 164 območjih pa je bil izveden samo tehnični popravek meje (155 območij po Direktivi o habitatih in 9 območij po Direktivi o pticah).

2.2. Vsebine, ki so predmet ohranjanja območij Natura 2000

Posledice določitve območij Natura 2000 so odvisne od vrst varstvenih ukrepov, ki jih je treba na območju Natura 2000 zagotavljati, ter od stanja v naravi, ki predstavlja priložnost za razvoj tržnih dejavnosti. Zato Načrt opisuje:

- a) znane varstvene ukrepe, ki jih bo treba na območjih izvajati,
- b) dejavnosti, ki izvajajo te ukrepe, in
- c) obstoječe spodbude za trajnostni razvoj teh dejavnosti.

Nadalje Načrt opisuje priložnosti za trajnostni razvoj določenih tržnih dejavnosti, ki jih določitev območij Natura prinaša, in obstoječe spodbude za trajnostni razvoj teh dejavnosti.

2.2.1. Varstveni ukrepi za doseganje ciljev območij Natura 2000

Območja Natura 2000 so določena v ZON kot ekološko pomembna območja, ki so na ozemlju Evropske unije pomembna za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja ptic (posebna območja varstva) in drugih rastlinskih in živalskih vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov (posebna ohranitvena območja). V skladu z Direktivo o pticah so posebna območja varstva z določitvijo v uredbi Vlade hkrati določena tudi že kot območja Natura 2000 (posebna varstvena območja). Posebna ohranitvena območja država članica najprej določi kot potencialna posebna ohranitvena območja, nato jih Evropska Komisija potrdi, nakar jih je država članica dolžna določiti za območja Natura 2000. Slovenska potencialna posebna ohranitvena območja so bila določena kot posebna ohranitvena območja in s tem kot posebna varstvena območja – območja Natura 2000 s spremembo Uredbe leta 2012. Za vsa ta območja

je treba zagotoviti ustrezne ukrepe za ohranitev kvalitet območja ter ustrezno upravljanje, če je le to potrebno za doseganje ciljev na teh območjih.

Varstvo območij Natura 2000 zajema varstvo ugodnega stanja rastlinskih in živalskih vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov - zagotavlja se z ukrepi za doseganje varstvenih ciljev (v nadaljevanju: varstveni ukrepi). Varstveni ukrepi so ukrepi po ZON in ukrepi po drugih predpisih, ki lahko prispevajo k ohranitvi območij Natura, kamor se uvrščajo tudi različne oblike varstva na podlagi pogodb (npr. po predpisih o kmetijstvu) in načrti trajnostnega gospodarjenja oziroma upravljanja naravnih dobrin. Varstveni ukrepi so določeni z Operativni programom – programom upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2007-2013 (v nadaljevanju »Operativni program«), ki ga je Vlada sprejela 7.10.2007 kot operativni program varstva okolja.

Poleg teh varstvenih ukrepov je najpomembnejši ukrep varstva območij Natura 2000 in potencialnih območij Natura presoja sprejemljivosti vplivov planov ali posegov v naravo na varstvene cilje območij Natura. Presoja sprejemljivosti je urejena za plane v okviru celovite presoje vplivov na okolje, ki se izvaja na podlagi predpisov o varstvu okolja, za posege v naravo pa v okviru okoljevarstvenega soglasja, naravovarstvenega soglasja, dovoljenja za poseg v naravo oziroma drugega dovoljenja. Podrobneje je urejena na podlagi ZON (33a., 101., 101a., 101b., 101c., 101d., 101e., 101f., 104a. in 105a. člen), Uredbe o posebnih varstvenih območjih (Natura 2000) (Uradni list RS, št. 49/04 in 110/04) in Pravilnika o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja (Uradni list RS, št. 130/04 in 50/06). Na površinah, ki so predmet te določitev in tega načrta, in so bile z dopolnitvijo Uredbe o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) maja 2008 določene kot območja, ki po mnenju Komisije izpolnjujejo pogoje za določitev kot posebno območje varstva, potekajo presoje sprejemljivosti skladno z zahtevami Direktive o habitatih že od 6. maja 2008.

Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) (Uradni list RS, št. 49/04 110/04, 59/07 in 43/08) določa varstvene cilje in varstvene usmeritve za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja ptic in njihovih habitatov na vsakem območju Natura. Podrobni varstveni cilji, varstveni ukrepi za njihovo doseganje, njihovi nosilci oziroma izvajalci ter finančni viri so za vsa območja in vse vrste ptic, ki so predmet tega načrta, že opredeljeni v *Operativnem programu*. Za površine, ki so predmet te določitev in tega načrta, podrobni varstveni cilji in ukrepi za njihovo doseganje temeljijo na ciljnih in ukrepih, ki so že sedaj določeni na vsakem od teh štirih območij Natura 2000 iz prejšnjega poglavja.

Med varstvene ukrepe spadajo:

1. ukrepi varstva narave,
2. ukrepi prilagojene rabe naravnih dobrin, s katerimi se dosega varstvene cilje,
3. ukrepi prilagojene kmetijske prakse, s katero se dosega varstvene cilje,
4. ukrepi upravljanja voda, s katerimi se dosega varstvene cilje in
5. drugi ukrepi, če so potrebni za zagotavljanje ugodnega stanja rastlinskih in živalskih vrst ter habitatnih tipov.

2.2.2. *Vplivi dejavnosti na doseganje ciljev v omrežju Natura 2000*

Zagotavljanje ciljev iz Direktive na območjih Natura (ugodnega stanja vrst in habitatnih tipov) je vezano tudi na obstoj in trajnostni razvoj dejavnosti, zlasti kmetijstva, gozdarstva, urejanja voda, lovstva, ribištva in drugih. V okviru trajnostnega razvoja teh dejavnosti *Operativni program* določa cilje za ohranjanje izstopajočega stanja in ukrepe za doseganje podrobnih varstvenih ciljev na območjih Natura. Te dejavnosti je treba še naprej zagotavljati v ustrezni obliki na površinah, ki so predlagane za vključitev v območja Natura 2000.

Nadalje *Operativni program* temelji na načelu, da nekatere dejavnosti lahko ohranjeno naravo (biotsko raznovrstnost) tudi tržijo, vključno z območji Natura in zavarovanimi območji. Tako s svojo dejavnostjo ustvarjajo večjo dodano vrednost oziroma nova delovna mesta, zlasti v turizmu in nanj vezanih storitvah (npr. pridelava kakovostne domače prehrane, vodenje). Za Slovenijo to dejstvo vsekakor pomeni razvojno priložnost, saj ima še številne razmeroma dobro ohranjene ekosisteme in omogoča doživljanje in spoznavanje rastlinskih in živalskih vrst v ohranjeni naravi. Slednje je pomembna prvina trženja pri turistični ponudbi podeželja, ki jo išče segment kupcev z visoko razvito zavestjo o pomenu zdravega okolja in nujnosti njegovega ohranjanja.

Za takšen trajnostni razvoj je pomembno, da je razvita infrastruktura za obiskovanje varovanih območij (informacijski centri, opazovalnice, razgledišča, označevanje, pešpoti, naravoslovne in kulturne poti, učne poti). Za trženje biotske raznovrstnosti skozi turizem so potrebna določena vlaganja v turistično infrastrukturo in v infrastrukturo za interpretacijo narave oziroma parkovno infrastrukturo (npr. učne in doživljajske poti, infocentri). Ta infrastruktura pritegne obiskovalce in turiste in jim pomaga doživeti naravo oziroma priti v stik z živalmi in rastlinami. Zaradi takih doživetij lahko neko območje postane priljubljena destinacija za obiske oziroma turistična destinacija. Premišljeno načrtovana parkovna infrastruktura tudi usmeri obiskovalce na določene dele narave (območij Natura) in s tem pomaga obiskovalce »koncentrirati« na točke ali v okolico območij Natura, kjer je mogoče tržiti lokalne proizvode (kmetijske, gostinske, spominke, storitve ipd.). Ob tem jih mora hkrati odvrniti od občutljivejših delov narave, kjer večje število obiskovalcev lahko škoduje doseganju varstvenih ciljev.

Ta trženje lokalnih proizvodov je pomemben razvoj dopolnilnih dejavnosti na kmetijah, ki ga dopolnjujejo ukrepi za razvoj človeških virov (ekološka pridelava, tradicionalna in komplementarna medicina, spominki, prodaja na domu, domača in umetna obrt, socialne kmetije, eko-turizem ipd), in uveljavljanje fleksibilnih oblik dela vključno z delom na daljavo.

Za lokalno prebivalstvo in za obiskovalce je pomemben tudi razvoj trajnostne mobilnosti in druge spremne javne infrastrukture v območju. Poudarek je na javnem potniškem prometu in ureditvi kolesarskih ter peš- poti, prostorsko umeščanje intermodalnih sečišč za prestopanje med posameznimi modalitetami prevoza, (vključno s parkirišči, javnimi sanitarijami in drugo spremno infrastrukturo). Koncepti trajnostne mobilnosti so usmerjeni v umirjanje prometa, preusmerjanje potnikov na javni potniški promet in na nizko-ali brez-emisijske ter tihe oblike transporta.

3. UGOTOVITEV VPLIVOV SPREMEMB OBMOČIJ NATURA 2000 NA BISTVENE SOCIALNE IN GOSPODARSKE RAZMERE

V tem poglavju so predstavljene ugotovitve vplivov sprememb območij Natura 2000 na bistvene socialne in gospodarske razmere ter na obstoječe razvojne ukrepe in državne podpore za spodbujanje teh ukrepov v lokalnih skupnostih.

3.1. Pristop

Analiza posledic predlaganega povečanja mreže Natura 2000 je temeljila na pregledu predlaganih sprememb in dopolnitev Natura območij, dejavnosti v teh območjih in pregledu načrtovanega razvoja teh območij glede na občinske prostorske akte in državne prostorske načrte v pripravi ter oceni posledic za procese načrtovanja in izvedbe posegov, ki jih status Natura območja prinaša. Za namen ugotovitve posledic je bil pripravljen pregled možnih posledic, ki bodo pripomogle pri procesu odločanja o razširitvi mreže Natura in njihovemu varstvu in upravljanju. V tej situaciji ni bilo smiselno računati vrednosti, kot se jih računa pri analizi stroškov in koristi, za katero bi morali izračunati uporabno vrednost² (neposredna, posredna in vrednost izbire), ter vrednost neuporabe (filantropska vrednost, vrednost obstoja). Taka odločitev temelji tudi na pristopu Evropske Komisije, ki je bila leta 2010 naročnik študije »Costs and Socio-Economic Benefits associated with the Natura 2000 Network«, ki so jo pripravili IIEP, GHK in Ecologic in je pokazala, da je težko finančno ovrednotiti stroške ter koristi mreže Natura območij. Tudi druge študije s tega področja se ukvarjajo s stroški izvajanja obveznosti mreže Natura območij in koristmi, ki izhajajo iz tega, ne pa tudi s širšimi učinki.

Pregled posledic razširitve mreže Natura je temeljil na pregledu znanih sprememb v postopkih in obveznostih za sedanje in načrtovane dejavnosti v območjih. Pregledalo se je tržne dejavnike, davčne dejavnike, dejavnike uporabnikov, ekonomske dejavnike, okoljske dejavnike in družbene dejavnike. V analizi so zajeti vsi ključni dejavniki, saj je bilo v obsegu te naloge nemogoče zajeti vse dejavnike; predpostavilo se je, da so dejavniki, ki morebiti niso bili zajeti, manjšega pomena in so tako specifični, da vplivajo na manjše število uporabnikov.

V okviru naloge ni bilo mogoče opraviti podrobne analize dejavnosti na območju vseh predlaganih razširitev mreže Natura. Pregled dejavnosti zato temelji na 10 prostorsko zaokroženih območjih. Opravljena je bila multikriterijska analiza območij predlaganih razširitev, s katero se je rangiralo območja obsežnejših razširitev. Metodologija je natančneje opisana v prilogi B. Izmed najvišje rangiranih je bilo izbranih naslednjih 10 območij:

- Mura (SPA, pSCI),
- Srednja Sava (pSCI),
- Ljubljansko barje (SPA, pSCI),
- Dolina Vipave (pSCI) in Vipavski rob (predlog SPA),
- Kras (SPA in pSCI),
- Spodnja Sava (pSCI),
- Šentjernejsko polje (SPA, pSCI),
- Snežnik – Pivka (del v občinah Pivka in Postojna - SPA),
- Dolina Reke (SPA),
- Pohorje (SPA, pSCI).

² Izrazi so povzeti po Danev, G. (2013).

Kakor izhaja iz tega seznama je bila opravljena tudi analiza Spodnje in Srednje Save, ker sta bili pomembni vsebini v času usklajevanja te širitve Nature in sta v nadaljevanju tudi predstavljene kot del načrta.

Natančnejši opis metodologije pregleda izbranih območij in prikaz značilnosti vsakega od teh območij ter dejavnosti, ki so načrtovane na teh območjih, je podan v Prilogi A. Analiza je bila opravljena tako, da je bil na podlagi podatkov o obstoječih območjih Natura 2000 in predvidenih sprememb območij SPA in pSCI opravljen pregled območij razširitve, njihove dejanske rabe ter s prostorskimi akti načrtovane rabe. Prostorska analiza je bila narejena na območjih razširitve ter na arbitrarno določenih območjih možnega daljinskega vpliva in sicer za 1.000 in 2.000 m; pri tem se je ravnalo po največjem območju daljinskega vpliva, kot je predviden s Pravilnikom o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja (Ur.l. RS, št. 130/2004, 53/2006, 38/2010, 3/2011).

3.2. Pregled sprememb in dopolnitev Natura območij

Predlaganih je 79 popolnoma novih potencialnih posebnih ohranitvenih območij (pSCI), v katerih Slovenija varuje kvalifikacijske vrste in habitatne tipe po Habitatni direktivi, ter 5 novih posebnih območij varstva (SPA), v katerih Slovenija varuje kvalifikacijske vrste ptic po Direktivi o pticah. Poleg tega je predlagana precejšnja razširitev 105 območij, v nekaterih preostalih območjih pa bo prišlo do manjših tehničnih popravkov meje. Razloga za predloge širitve Natura območij sta dva: zahteve Evropske komisije in popravki mej in vsebinskih napak zaradi lažjega, boljšega upravljanja z Natura območji. Vsi predlogi sprememb so podrobno predstavljeni in utemeljeni v dokumentih, ki ju je julija 2012 je pripravil Zavod RS za varstvo narave:

- Obrazložitev predloga sprememb Priloge 1 Uredbe o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000), verzija 1.0, Zavod RS za varstvo narave, julij 2012 (http://nfp-si.eionet.europa.eu:8980/irc/Download/k3epA5JAmeG9uw-Q41c83F9YEVlfmGz2mq8BcBZoTSHDesPrHYAX34sSxRkb5BhCwlLLdp_spb4/OBRAZLOITEV%20PREDLOGOV%20SPREMEMB%20SPA.pdf)
- Obrazložitev predloga sprememb Priloge 2 Uredbe o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000), verzija 1.2, Zavod RS za varstvo narave, julij 2012 (<http://nfp-si.eionet.europa.eu:8980/irc/Download/kqeqAKJUmfGUpG05U3nLMfE4-o6Cy5mMwuM-dDugR660vsACnVqllDfOm9jd-CmDso6n3IvA7F/OBRAZLOITEV%20PREDLOGOV%20SPREMEMB%20SCI.pdf>).

Popravki, ki niso zahteva Evropske komisije, ampak so predlagani zaradi izboljšanja načrtovanja in upravljanja Natura območij, so:

- odprava tehničnih napak v vsebini (podvojeni zapisi, napačna imena; izbris vrst/habitatnih tipov iz območij, ki zanje niso ustrezna, popravek lokacije območja, vključitev po pomoti izpuščenih habitatov...);
- popravek mej območij, da so lažje določljive v naravi (sedaj zrisane v merilu 1:1.000 po DOF, DTN 1:5.000 in administrativnih mejah);
- odprava tehničnih napak poligonov.

V letu 2012 je ZRSVN dokončno zaključil revizijo Natura območij in nato je bil ta strokovni predlog predstavljen oktobra 2012. Novembra in decembra 2012 je potekalo zbiranje pripomb

občin na predlagane razširitve območij ter medsektorsko usklajevanje. ZRSVN je konec januarja 2013 pripravil »Poročilo o obravnavi predhodnih mnenj občin in ostalih mnenj na predlog sprememb in dopolnitev območij Natura 2000 razgrnjen dne 29. 10. 2012«, iz katerega je razvidno, da so prejeli 351 pobud občin in 78 pobud iz ostalih mnenj ter obsežnejše mnenje DOPPS-a. Od tega jih je bilo 257 v celoti upoštevanih, 25 delno upoštevanih, 38 pa jih je bilo obravnavanih kasneje. Pri upoštevanih pobudah gre večinoma za popravke mej.

3.3. Razvojne omejitve na razširitvah Natura območij in v njihovem območju daljinskega vpliva

3.3.1. Varstveni cilji in upravljanje Natura območij

Vse dejavnosti, ki potekajo v Natura območjih, naj bi bile v skladu z varstvenimi cilji območij. Varstveni cilji in ukrepi za doseganje varstvenih ciljev so opredeljeni v Operativnem programu - programu upravljanja območij Natura 2000. Varstveni cilji velike večine Natura območij se s predlaganimi spremembami in razširitvami Natura območij večinoma ne bodo spremenili, novi varstveni cilji bodo dodani glede na nove kvalifikacijske vrste oziroma habitatne tipe.

Sedaj veljavni Operativni program je za vsako območje Natura vseboval varstvene cilje in podrobnejše ukrepe za določeno vrsto oziroma habitatni tip v vseh območjih, za katere je ta vrsta/habitatni tip kvalifikacijska. V pripravi je nov Operativni program - program upravljanja območij Natura 2000, katerega priprava je sofinancirana iz programa »LIFE+ narava«, v katerem bodo ukrepi oblikovani tako, da bodo ožje usmerjeni na posamezna območja.

Na stanje Natura območij lahko vplivajo tudi aktivnosti v njihovi okolici. Pravilnik o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja (Ur.l. RS, št. 130/2004, 53/2006, 38/2010, 3/2011) določa območja neposrednega vpliva in območja daljinskega vpliva za različne vrste posegov v naravo.

3.3.2. Razvojne omejitve na razširitvah Natura območij in v njihovem območju daljinskega vpliva

Na površinah, ki so predlagane za vključitev v Natura območja že veljajo nekatere omejitve rabe prostora po drugih predpisih. Med njimi so:

- varstveni režimi drugih območij ohranjanja narave, kot so nacionalni, regijski, krajinski parki, naravne vrednote ipd.,
- vodovarstvena območja,
- poplavna območja,
- gozd s posebnim namenom,
- varovalni gozdovi,
- območja kulturne dediščine,
- trajno varovana kmetijska zemljišča.

Navedene omejitve v večini primerov pomenijo tudi omejene možnosti za razvoj dejavnosti na teh območjih in v primeru, da je razvoj dejavnosti možen, je obvezna izdelava dodatnih analiz in presoj (npr. hidrološko-hidravlična študija, analiza občutljivosti vodnih virov). Take omejitve je treba upoštevati tudi pri upravljanju na razširitvah območij Natura. Siceršnje

omejitve, ki veljajo na teh površinah, ustrezajo tudi zahtevam varstva, ki izhajajo iz Nature, možno pa je, da bo na teh površinah upoštevati tudi dodatne zahteve zaradi varstva Natura kvalifikacijskih vrst in habitatov. Dejavnosti, ki so v tem trenutku zaradi ostalih omejitev sploh dopustne, imajo običajno manjši obseg in negativni vpliv na cilje območij Natura. Strošek presoje sprejemljivosti zaradi Natura zahtev je le del presoje in relativno majhen, kakor je tudi možnost za nujne večje omilitvene ukrepe relativno majhna. Obseg drugih vrst omejitev na območjih širitve mreže Natura je prikazan v spodnji preglednici.

Preglednica 1: Pregled obsega površin predlaganih razširitev Natura območij, na katerih veljajo posebni režimi in omejitve

	Območja SPA (ptice)		Območja pSCI (habitati)	
	Površina [ha]	Delež	Površina [ha]	Delež
Skupna površina razširitev	60.253,32		35.757,43	
Zavarovana območja	17.361,31	28,8%	5.072,17	14,2%
Naravne vrednote	7.394,53	12,3%	6.144,40	17,2%
Gozdni rezervati	608,53	1,0%	34,33	0,1%
Varovalni gozdovi	9.339,25	15,5%	1.406,14	3,9%
Kulturna dediščina - vsa	9.423,77	15,6%	3.464,31	9,7%
Kulturna dediščina – ostrejšje varovanje	3.407,18	5,7%	1.140,19	3,2%
Ožja vodovarstvena območja	310,76	0,5%	228,16	0,6%
Območja katastrofalnih poplav	3.614,46	6,0%	681,24	1,9%
Območja pogostih poplav	55,79	0,1%	267,49	0,7%
Območja redkih poplav	1.892,48	3,1%	1.990,00	5,6%

Seštevek ni mogoč, ker se nekatere rabe prekrivajo.

Največji del predlaganih razširitev obsega zlasti zavarovana območja in naravne vrednote. Skoraj tretjina razširitev območij SPA in sedmina razširitev območij pSCI je v zavarovanih območjih; v teh območjih mora razvoj biti usklajen s cilji in conacijo območij, običajno je dovoljen predvsem razvoj dejavnosti, ki so povezane z naravovarstvom, varstvom kulturne dediščine in turizmom. Podobno velja tudi za območja naravnih vrednot; možnost poseganja vanje in v območja kulturne dediščine se preverja v postopkih za pridobitev gradbenega dovoljenja.

Dobršen del predlaganih razširitev Natura območij, zlasti območij SPA (skoraj sedmino) pokrivajo varovalni gozdovi. Posegi v varovalne gozdove razen v skrajnih primerih niso dovoljeni, saj bi s tem lahko ogrozili njihovo varovalno funkcijo.

Nekateri predlogi razširitve območij se nahajajo na območjih poplav – takih je skoraj desetina predlaganih razširitev območij SPA. Podatki o poplavnih območjih so indikativni, saj nisi bilo dostopa do natančnejših hidrološko-hidravličnih študij, gre pa za različne stopnje poplavne ogroženosti, kjer so gradnja in razvoj dejavnosti omejeni.

3.4. Pregled dejavnosti v predlaganih razširitvah Natura območij in njihovi okolici ter možnih posledic razširitve Natura območij nanje

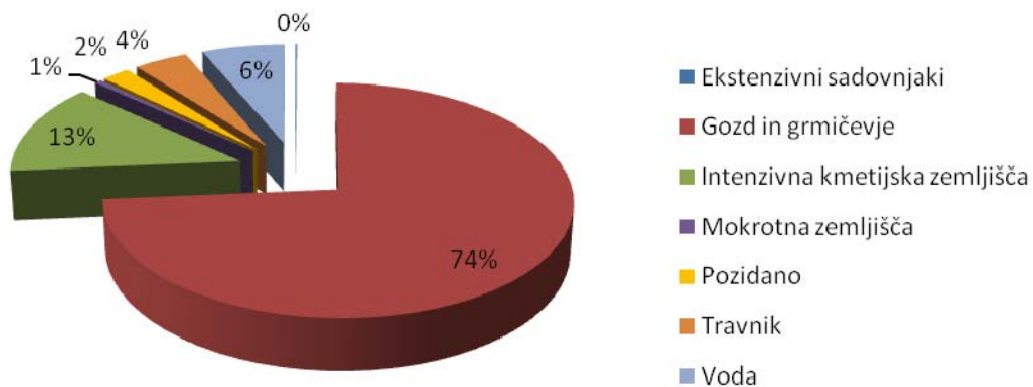
Pregled dejavnosti v predlaganih razširitvah Natura območij in njihovi okolici je bil pripravljen na podlagi 10 izbranih območij, ki so dovolj raznolika tako po naravnih kot po družbenih značilnostih, da se je privzelo, da se lahko ugotovitve sploši na ostala območja.

V nekaterih območjih prevladuje en tip habitatov, spet druga imajo zelo raznoliko strukturo, kar se odraža tudi v dejavnostih na območjih predlagane širitve. Glede na prevladujoči tip habitatov so območja razdeljena na:

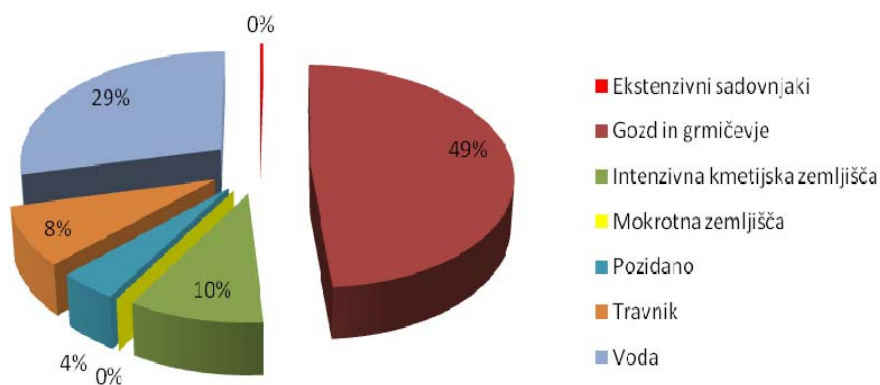
- Pretežno gozdna območja (npr. Pohorje),
- Pretežno travniška območja (npr. Kras),
- Območja rek, poplavnih travnikov ter gozdov (npr. Mura, Ljubljansko barje),
- Zelo nehomogena območja (npr. Snežnik – Pivka).

V predlaganih razširitvah Natura območij prevladuje kmetijstvo in gozdarstvo, pri številnih manjših širitvah pa gre za vodna telesa, saj so vključeni vodotoki z brežinami. Glede na podatke o dejanski rabi tal je pozidanih zemljišč malo, do nekako 7 % površine predlagane širitve.

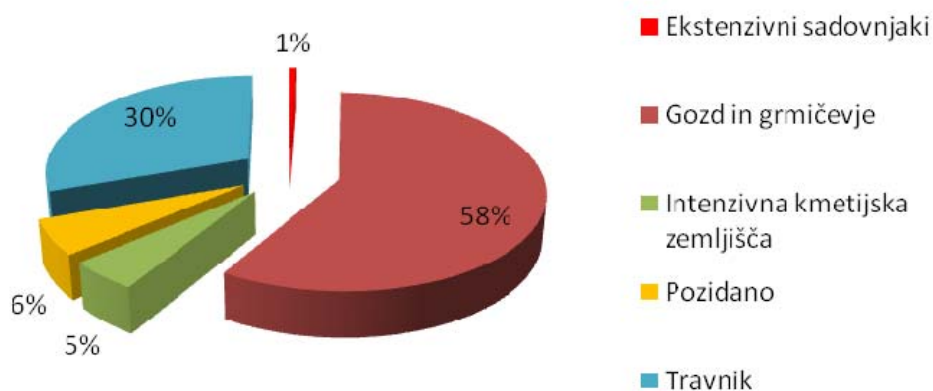
Slika 1: Ilustracija dejanske rabe tal na primeru SPA Mura (prvi graf), srednje Save (drugi graf) in SPA Kras (tretji graf)



SPA Mura



SAC Sava Medvode - Litija

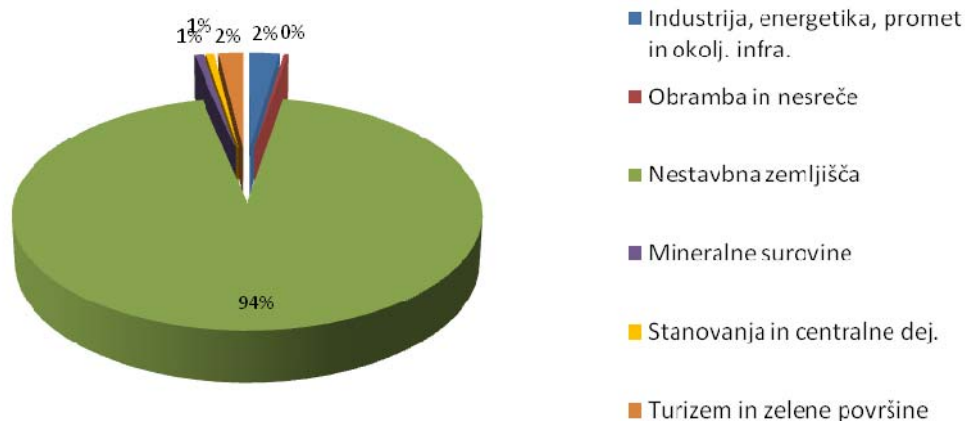


SPA Kras

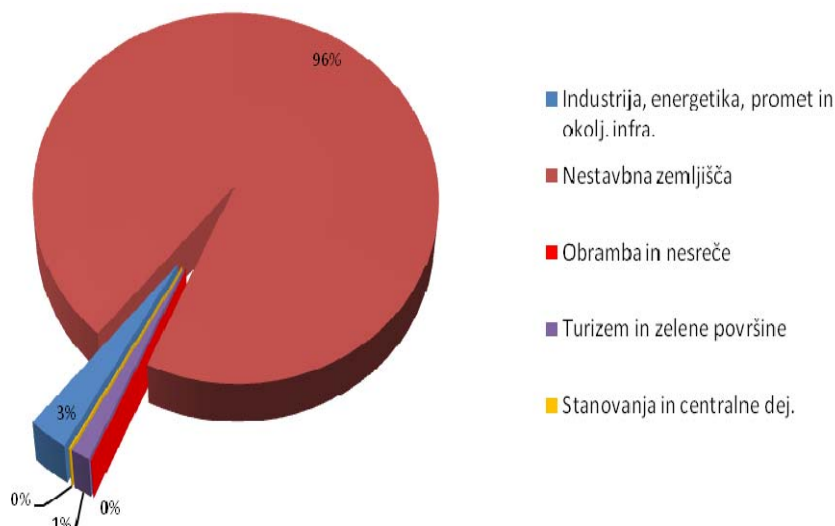
Pregled trenutno veljavnih prostorskih aktov občin, dostopnih na Ministrstvu RS za infrastrukturo in prostor na območjih predlagane razširitve Natura območij je pokazal, da so v večini Natura območij stavbna zemljišča, ki presegajo velikost (po dejanski rabi prostora) že pozidanih zemljišč; večinoma so to območja v bližini naselij in prometnic, ki so relativno lahko dostopna in primerna za pozidavo in poselitev. Natančnejše primerjalne analize ni bilo mogoče opraviti, ker so občinski prostorski akti zelo različni po vsebini in strukturi, saj so bili izdelani v različnih časovnih obdobjih na podlagi različne prostorske zakonodaje. Primerjavo je predvsem otežkočala raznolikost kategorij planske rabe, zaradi česar je tako veliko število prostorskih aktov neprimerljivo. Nekatera območja vključujejo večji delež pozidanih zemljišč, ker je bilo zaradi značilnosti kvalifikacijskih vrst (npr. veliki skovik, določene vrste netopirjev), vezanih na objekte in elemente naselij (npr. na stare sadovnjake), treba vključiti določena naselja ali dele naselij.

V 10 izbranih območjih razlika med obsegom stavbnih zemljišč po planski rabi in obsegom pozidanih zemljišč po dejanski rabi znaša od 1 % do 16 %, če iz te rabe izvzamemo površine, namenjene turizmu in zelenim površinam. Izjema sta območji Srednje Save (SAC Sava Medvode – Litija) in Spodnje Save, kjer primerjava dejanske in planske rabe pokaže, da je obseg stavbnih zemljišč po namenski in planski rabi enak – da torej v območjih širitve Natura praktično ni nepozidanih stavbnih zemljišč. To dejstvo je lahko povezano z dolgoletnim načrtovanjem hidroelektrarn na tem območju, zaradi česar občine niso načrtovale lokalnih dejavnosti na območjih, zajetih v državne prostorske načrte (DPN).

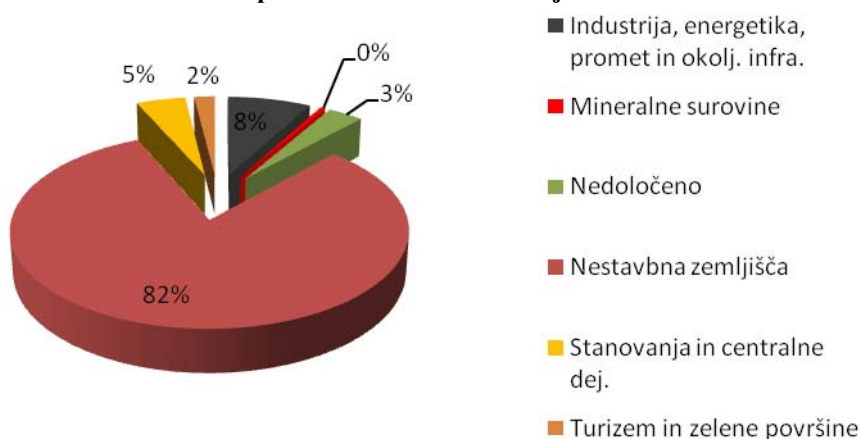
Slika 2: Ilustracija namenske rabe tal na primeru SPA Mura (prvi graf), srednje Save (drugi graf) in SPA Kras (tretji graf)



SPA Mura



pSCI Sava Medvode - Litija



SPA Kras

Preglednica 2: Primerjava deleža pozidanih zemljišč v dejanski rabi prostora z deležem stavbnih zemljišč po namenski rabi (torej tako pozidana kot nepozidana stavbna zemljišča)

Natura območje		% pozidanih zemljišč (dejanska raba)	% stavbnih zemljišč (planska raba)		Razlika med stavbnimi in pozidanimi zemljišči (v %)
			Vključene površine za turizem in zelene površine	Brez površin za turizem in zelenih površin	
Mura	pSCI	2	8	6	4-6
	SPA	2	6	4	2-4
Srednja Sava	pSCI	4	4	4	0
	Ljubljansko barje	pSCI	5	25	13
	SPA	6	22	14	8-16
Dolina Vipave	pSCI	4	11	9	5-7
Vipavski rob	SPA	3	6	4	1-3
Kras	pSCI	2	12	11	9-10
	SPA	6	18	16	10-12
Spodnja Sava	pSCI	1	1	1	0
Šentjernejsko polje	SPA	10	17	15	5-7
Snežnik – Pivka (občini Pivka in Postojna)	SPA	2	11	9	7-9
Dolina Reke	SPA	7	17	14	7-10
Pohorje	pSCI	3	7	6	3-4

Primerjava dejanske rabe s plansko rabo v preostalih območjih širitve mreže Natura območij bi pokazala podobno sliko, saj gre večinoma za širitev na območja izven naselij.

Na še nepozidanih stavbnih zemljiščih je mogoč razvoj različnih dejavnosti, odvisno od natančnejših opredelitev v prostorskih aktih občin. Precejšnje število občin je še v fazi sprejemanja novih občinskih prostorskih načrtov (OPN); v teh primerih lahko pričakujemo, da se bo v procesu obseg stavbnih zemljišč spremenil – ali se bo povečal ali pa zmanjšal, pa je odvisno od primera do primera. Zlasti v občinah na območju »SPA dodatkov« (območja, ki so bila določena z Uredbo o dopolnitvah posebnih varstvenih območij (Ur.l. 43/2008), ki po mnenju Evropske komisije izpolnjuje pogoje za posebno območje pa kot tako ni bilo določeno), kjer je bilo treba v postopku sprejemanja OPN za ta območja opraviti presojo sprejemljivosti vplivov plana na varovana območja, je že ali pa bo prišlo (nekaj OPN je v fazi potrjevanja) do zmanjšanja stavbnih zemljišč na območju predvidene širitve mreže Natura območij.

V predlagane razširitve mreže Natura območij je umeščenih tudi večje število državnih prostorskih načrtov (DPN). Pregled načrtovanih DPN pokaže, da naj bi izvedba načrtovanih DPN zavzela slabih 2.500 ha površine območij širitve Natura območij (dobre 4 % predlaganih širitvev). Obseg poseganja je nemogoče natančneje oceniti, saj so DPN v različnih fazah priprave: nekateri so še v fazi študije variant, zato so zaenkrat načrtovani kot široki koridorji in še ni znano, v kolikšni meri bodo v resnici posegli v Natura območja. Načrtovane DPN lahko razvrstimo v naslednje kategorije:

- Prometna infrastruktura: ceste, avtoceste, železnice, letališča
- Energetska infrastruktura: daljnovodi, plinovodi, hidroelektrarne, vetrne elektrarne
- Varstvo pred nesrečami: ukrepi poplavne varnosti, sanacije plazov
- Območja obrambe

V spodnji preglednici je podan pregled glavnih tipov državnih prostorskih načrtov in ocena njihovih potencialnih vplivov na Natura območja, ki so načrtovani v predlaganih razširitvah mreže Natura območij. Zajeti so bili tisti tipi DPN, ki so običajno umeščeni v Natura območja³. Opis potencialnih vplivov je narejen primeroma in temelji na dosedanjih izkušnjah, dejanski vplivi pa so odvisni od posegov, določenih z DPN, značilnosti Natura območja in značilnosti njegovih kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov in so lahko v določenih primerih drugačni od teh v preglednici 3. Gre za poenostavljen prikaz potencialnih vplivov za ilustracijo možnih posledic, marsikateri vplivi so omejeni na določeno območje ali na določeno skupino kvalifikacijskih vrst: tako je npr. svetlobno onesnaževanje omejeno na osvetljene dele, hidroelektrarne najbolj vplivajo na vrste rib, ki potrebujejo hitro tekoče vode, do smrtnosti zaradi trkov prihaja na cestah predvsem pri divjadi in malih sesalcih, pri vetrnih elektrarnah pa pri pticah, ipd. Poleg tega ima izvedba DPN lahko tudi posredne vplive, ki se pokažejo šele čez čas, npr. zmanjšanje habitatov in povečanje motenj v okolju zaradi urbanizacije ob novih prometnicah in prometnih vozliščih.

Preglednica 3: Glavni tipi državnih prostorskih načrtov in njihovi potencialni vplivi na Natura območja

³ Primer: v okviru energetske infrastrukture tako niso bile zajete termoelektrarne in jedrska elektrarna, saj se te načrtujejo v območjih naselij, v Sloveniji zelo omejeno na območjih že obstoječe energetske infrastrukture.

Legenda: ✓ - običajen vpliv, ○ - vpliv v določenih primerih, vpliv odvisen od načina in lokacije izvedbe

Potencialni vplivi	Prometna infrastruktura				Energetska infrastruktura				Varstvo pred nesrečami	Območja obrambe	
	Ceste	Avtoceste	Železnice	Letališča	Daljnovodi	Plinovodi	Hidroelektrarne	Vetrne elektrarne	Ukrepi poplavne Sanacije plazov		
Trajno uničenje habitatov kvalifikacijskih vrst in kvalifikacijskih habitatnih tipov (pozidava)	✓	✓	✓	✓			✓	✓ ⁴	○	○	○
Začasno uničenje habitatov kvalifikacijskih vrst in kvalifikacijskih habitatnih tipov	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	○
Trajna sprememba habitatov kvalifikacijskih vrst	○	○	○		✓	✓	✓		○		
Fragmentacija habitatov	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	○	○		
Sprememba migracijskih poti živali		✓	○	○			✓	✓ ⁵	○		
povečana smrtnost osebkov zaradi trkov	✓		✓	○	✓ ₆			✓ ⁶			
Povečane motnje v okolju zaradi hrupa	✓	✓	✓	✓			✓				○
Sprememba vodnega režima vodotokov	○	○	○				✓		✓	○	
Sprememba vodnega režima v tleh	○	○	○	○			✓		✓	○	
Sprememba poplavne varnosti	○	○	○	○			✓		✓		
Sprememba kakovosti vode							✓				○
Sprememba kakovosti tal	✓	✓	✓	✓		✓				○	○
Svetlobno onesnaževanje	○	✓	○	✓			○				○
Tveganje zaradi morebitnih onesnaženj ob nesrečah	✓	✓	✓	✓							○

V procesu načrtovanja DPN je možno nekatere vplive vsaj delno omiliti, možnost oblikovanja omilitvenih ukrepov pa je odvisna od značilnosti načrtovanega posega in lokacije. Tako imajo na primer objekti z visokimi strukturami, kot so daljnovodi in vetrne elektrarne zaradi vpliva na ptice in njihove preletne poti značilen in veliko večji vpliv na območjih, varovanih po Direktivi o pticah (SPA) kot na območjih, varovanih po Direktivi o habitatih (pSCI).

Nekatere tipe posegov (npr. ceste) je lažje prostorsko prilagoditi kot druge (npr. daljnovode je zelo težko speljati v ostrih krivuljah, hidroelektrarne so vezane na vodotoke s primernim hidropotencialom), zmanjšanje vplivov je v skrajnem primeru možno tudi z nadomestnimi habitatni. V primeru, da presoja sprejemljivosti vplivov planov na varovana območja pokaže, da bo imel načrtovan poseg bistven škodljiv vpliv, je možno za izvedbo takšnega posega izjemoma uveljavljati tudi prevlado druge javne koristi nad javno koristjo ohranjanja narave. Izvedba posega s prevlado druge javne koristi je dopustna, kadar ni drugih alternativnih rešitev za doseganje ciljev plana ali posega v naravo ter ob načrtovanju in izvedbi izravnalnih ukrepov. V primeru, da so na območju, na katerega bo imel načrtovan poseg bistven škodljiv vpliv, prednostne vrste ali habitatni tipi (območja varovana po Direktivi o habitatih), se javna

⁴ Do trajnega uničenja pride zaradi postavitve vetrnic (točkovno) in zaradi ureditve oskrbovalnih poti.

⁵ Pri pticah.

korist lahko nanaša na varstvo zdravja ali življenja človeka, javno varnost ali ima koristne posledice bistvenega pomena za okolje. V primeru, da se na območju s prednostnimi vrstami ali habitatnimi tipi javna korist nanaša na druge razloge, pa je za prevlado te javne koristi treba pridobiti mnenje Evropske Komisije (do sedaj je bilo takšnih primerov 14).

3.4.1. Pregled dejavnosti v izbranih 10. predlaganih razširitvah Natura območij

Pregled dejavnosti v 10. izbranih razširitvah Natura območij, ki je prikazan v spodnji preglednici, je pokazal, da se v večini občin na območjih predlaganih razširitev Natura območij izvajajo ali načrtujejo predvsem turistična območja in zelene površine v različnih oblikah; običajno turistična območja zajemajo mehke oblike turizma (torej ne zajemajo npr. hotelskih kompleksov), povezane z rekreacijo na prostem, rekreativnim športom, uživanju v naravi oziroma so ta območja namenjena tudi rekreaciji domačinov. Ureditve zelenih površin zajema različne ureditve, večinoma gre za sprehajalne poti s pripadajočo opremo, na Ljubljanskem barju pa tudi za ureditev vstopne točke za območje Krajinskega parka Ljubljansko barje.

Preglednica 4: Pregled načrtovanih dejavnosti oziroma posegov v izbranih predlaganih razširitvah Natura območij

Tip ureditve	Tip načrtovane dejavnosti oziroma posega	Tip načrta	število	Natura območje											
				Mura	Srednja Sava	Ljubljansko barje	Dolina Vipave in Vipavski rob	Kras	Spodnja Sava	Šentjernejsko polje	Snežnik - Pivka	Dolina Reke	Pohorje		
Prometna infrastruktura	avtocesta	DPN	6			✓		✓			✓	✓			
	cesta	DPN	9	✓						✓	✓	✓	✓	✓	
		OPN	2			✓		✓							
	železniška proga	DPN	8	✓	✓	✓		✓							
	letališče	OPN	1					✓							
Energetska infrastruktura	daljnovid	DPN	11	✓	✓	✓	✓	✓			✓				
	plinovod	DPN	7	✓	✓	✓	✓	✓				✓	✓		
		OPN	1				✓								
	prenosni plinovod	DPN	13	✓	✓	✓	✓	✓			✓				
	hidroelektrarne	DPN	7	✓	✓					✓	✓				
	vetrne elektrarne	DPN	2				✓								✓
		OPN	2						✓			✓			
	izkoriščanje geotermalne energije	OPN	1	✓											
	sončne elektrarne	OPN	1										✓		
	območje energetike	OPN	2						✓		✓				
območje pridobivanja energije iz obnovljivih virov	OPN	1				✓									
Varstvo pred nesrečami	sanacija plaz	DPN	3				✓	✓							
	varstvo pred nesrečami	OPN	2	✓										✓	
	ukrepi poplavne varnosti	DPN	3	✓		✓									

Tip ureditve	Tip načrtovane dejavnosti oziroma posega		Tip načrta	število	Natura območje										
					Mura	Srednja Sava	Ljubljansko barje	Dolina Vipave in Vipavski rob	Kras	Spodnja Sava	Šentjernejsko polje	Snežnik - Pivka	Dolina Reke	Pohorje	
Okoljska infrastruktura	komunalna čistilna naprava	OPN	2								✓		✓		
	center za ravnanje z odpadki	OPN	3			✓	✓					✓			
	okoljska infrastruktura	OPN	1	✓											
	vodarna	OPN	2		✓										
	kompostarna	OPN	1			✓									
Izkoriščanje mineralnih surovin	glinokop	OPN	1				✓								
	gramoznica	OPN	2	✓											
	gramoznica z zelenimi površinami	OPN	4	✓											
	kamnolom	OPN	4						✓		✓	✓			
	območja raziskovanja mineralnih surovin	OPN	1		✓										
Gospodarska infrastruktura	gospodarska cona	OPN	30	✓	✓	✓	✓		✓		✓	✓	✓	✓	
	turistično območje	OPN	24	✓	✓	✓	✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓
	območje za mirujoči promet	OPN	2						✓						
	kmetijski objekt	OPN	2	✓									✓		
	namakalni sistem	OPN	1							✓					
Družbena infrastruktura	stanovanjsko območje	OPN	3			✓									
	zeleno površine	OPN	13	✓	✓	✓	✓				✓	✓	✓	✓	✓
območje obrambe		DPN	1										✓		
		OPN	2				✓						✓		

Poleg teh ureditev prevladujejo različne oblike gospodarskih con (npr. obrtna cona Žižki v občini Črenšovci, poslovno – obrtna cona Škofljica, poslovna cona Ig, industrijska cona Kromberk,...) ali območja proizvodnih dejavnosti (občine Apače, Ajdovščina, Divača, Veržej,...). To je lahko posledica dejstva, da znotraj naselij primanjkuje dovolj velikih površin, na katerih bi lahko uredili nove gospodarske cone, dostopnosti teh zemljišč v primerjavi z že degradiranimi, zapuščenimi zemljišči (stečajni postopki, nejasno lastništvo ipd.) in želje po čim večjem gospodarskem napredku. Zanimivo je, da so le na območju Ljubljanskega barja (v občinah Borovnica, Ig in Vrhnika) v območjih predlagane širitve mreže Natura načrtovana nova stanovanjska območja: gre za občine v bližini Ljubljane, ki je močan gospodarski in upravni center, zato prihaja do priseljevanja iz drugih delov države, zaradi visokih stroškov pa prihaja tudi do selitev iz Ljubljane v okolico in zato do urbanizacije celotne regije ter povečane potrebe po stanovanjski gradnji.

V območja predlaganih razširitev mreže Natura so v nekaterih občinah umeščeni okoljska infrastruktura in objekti za kmetijsko dejavnost. Pri okoljski infrastrukturi gre za objekte, ki

so vezani na naravni vir v območju - vodo (vodarne, čistilne naprave) oziroma na primerno oddaljenost od naselij (centri za ravnanje z odpadki, čistilne naprave). Na naravne vire v območjih, predlaganih za razširitev, je vezano tudi izkoriščanje mineralnih surovin (kamnolomi, gramoznice, glinokopi) ter manjše investicije v izkoriščanje obnovljivih virov energije, kot so geotermalne vrtine, sončne in vetrne elektrarne. Gramoznice so v številnih občinah povezane z ureditvijo zelenih površin ter rekreativnih in turističnih območij. Na možnost izkoriščanja naravnih virov v območjih predlaganih razširitev, ko je ta opredeljena v planski rabi, vplivata dva postopka: poleg presoje sprejemljivosti vplivov na varovana območja še pridobitev koncesije za izkoriščanje naravnega vira.

Poleg navedenih dejavnosti nekatere občine v predlaganih razširitvah Natura območij načrtujejo območja varstva pred nesrečami ter lokalno prometno in energetska infrastrukturo, kot so obvoznice, športno letališče (Divača) in distribucijski plinovod.

Kot je bilo prikazano v prejšnjih poglavjih, je večina navedenih dejavnosti, vključenih v občinske prostorske akte, izvajana ali načrtovana na največ 16 % površine predlaganih širitiv, če ne zajamemo zelenih površin. To predstavlja relativno majhen delež območij predlaganih širitiv in zelo majhen delež celotne mreže Natura 2000, poleg tega pa je za nove posege treba izvesti presojo sprejemljivosti vplivov, s katero se kljub majhnosti obsega načrtovanih dejavnosti preveri možne negativne vplive in primerno ukrepa.

V predlagana območja razširitev mreže Natura območij bodo znatno posegli različni državni prostorski načrti. Najobsežnejše so načrtovane investicije v energetska infrastrukturo, predvsem v obnovljive vire energije, ki so najpogosteje utemeljevane z zavezami Slovenije k ciljem EU za določen delež naložb v obnovljive vire energije. Načrtovani so DPN za hidroelektrarne in vetrne elektrarne, s katerimi je vsaj posredno povezana tudi gradnja ali rekonstrukcija daljnovodov, ter omrežje prenosnih plinovodov. DPN za hidroelektrarne vsebujejo tudi ukrepe za poplavno varnost, kar po eni strani povečuje družbeno sprejemljivost teh posegov, po drugi strani pa veže lokalno načrtovanje za ta območja na postopke priprave DPN, tako da občine ne načrtujejo lokalnih ukrepov za poplavno varnost in s tem skladno usmerjajo lokalni razvoj. Pri vetrnih elektrarnah prihaja do hitrih sprememb tehnologije in zato tudi drugačnih prostorskih potreb, a tudi drugačnih vplivov.

Načrtovane investicije v energetska infrastrukturo so zajete in utemeljene tudi v osnutku Nacionalnega energetskega programa. Z vidika obvez Slovenije glede obnovljivih virov energije, posledic za lokalno okolje in investicijske zahtevnosti bi bilo smiselno načrtovano energetska infrastrukturo pretehtati v luči hkratnega znatnega povečanja energije iz neobnovljivih virov (povečanje Termoelektrarne Šoštanj, uporaba zemeljskega plina) ter potreb in energetske učinkovitosti Slovenije na eni strani in strateške usmeritve v izvoz električne energije na drugi strani. Tehtna analiza je namreč lahko tudi argument za utemeljitev javne koristi v primeru presoje prevlade javne koristi.

Večina večje cestne infrastrukture je že bila zgrajena v preteklih 10 letih, tako da so načrtovane predvsem premestitve cest in nekatere nove prometne povezave (tretja razvojna os, avtocesta Postojna, Jelšane), ki pa so še v fazi tehtanja upravičenosti ali umeščanja v prostor. V fazi umeščanja v prostor je tudi načrtovana železniška infrastruktura. Ostali pomembnejši posegi, načrtovani z DPN v izbranih 10 območjih, zagotavljajo varstvo pred nesrečami, saj gre za ukrepe za zagotavljanje poplavne varnosti in sanacije plazov. V večini od navedenih DPN, zlasti tistih, ki povečujejo varnost prometa in zagotavljajo varstvo pred nesrečami, bi bilo v primeru nesprejemljivih vplivov, ko ni možna drugačna umestitev v

prostor, utemeljevati prevlado javne koristi. Z DPN je načrtovana tudi ureditev nekaj območij obrambe, ki pa so po obeh direktivah izvzeta iz presojanja sprejemljivosti vplivov na varovana območja.

Načrtovani državni prostorski načrti so pomembni z vidika kumulativnih vplivov, ki jih imajo ne le na Natura območja, ampak tudi na razvoj na lokalni ravni. DPN namreč lahko vpliva na izvajanje kmetijstva in gozdarstva, ki sta ključni dejavnosti za ohranjanje Natura območij, poleg tega je DPN lahko načrtovan ravno v območju, že predvideno za lokalne razvojne dejavnosti, zaradi česar lahko pride do želje po premeščanju lokalno načrtovanih dejavnosti v Natura območja. Po drugi strani pa načrtovanje DPN s slepim izogibanjem Natura območjem lahko privede do umestitve DPN v neposredno bližino naselij, kar lahko vpliva na kakovost življenja prebivalstva. Oba vidika prostorskega načrtovanja, lokalni in državni, predvsem pa njihovi kumulativni vplivi pa so pomembni za ohranjanje integritete posameznega Natura območja, saj ne sme priti do takega zmanjšanja populacij kvalifikacijskih vrst in obsega kvalifikacijskih habitatnih tipov, da bi ogrozili ohranjenost posamezne vrste ali habitatnega tipa, zlasti če gre za eno od redkih lokalitet na evropski ravni.

3.4.2. *Možne posledice razširitve mreže Natura območij*

Možne posledice razširitve mreže Natura območij se je ovrednotilo z vidika različnih dejavnikov, ki bi lahko vplivali na dejavnosti v obravnavanih območjih razširitve. Pri tem se je poskušalo zajeti znane posledice za posamezen dejavnik, kar ni primerljivo z ocenjevanjem vplivov na kvalifikacijske vrste in habitatne tipe. Slednje bo presojano v okviru posameznih presoj sprejemljivosti vplivov planov in posegov v naravo na varovana območja v skladu z veljavno zakonodajo s tega področja. Upoštevalo se je dejavnike, ki so lahko izhodišče za podrobnejše ekonomske analize, kot je npr. analiza stroškov in koristi⁶:

- Tržni dejavniki
- Davčni dejavniki
- Dejavniki uporabnikov
- Ekonomski dejavniki
- Okoljski dejavniki
- Družbeni dejavniki.

Dejavnikov se ni podrobno kvantitativno opredeljevalo, ker se je na podlagi primerljivih študij ocenilo, da bi bila v danih gospodarskih razmerah, ko je veliko neznank glede možnosti investicij, usmeritve gospodarstva in lokalnega razvoja, natančnost ocene premajhna. Ekonomski, okoljski in družbeni dejavniki so večinoma že zajeti v davčnih dejavniki in dejavniki uporabnikov.

Davčni dejavniki

Davčni dejavniki zajemajo davčne prihodke in odhodke (stroške), zlasti relevantne z vidika občinskih proračunov.

Preglednica 5: Pregled davčnih dejavnikov razširitve mreže Natura območij v Sloveniji

Dejavnik	Posledica	Komentar
Davki od prometa proizvodov storitev	od in	Ohranjanje in upravljanje Natura območij v okviru pristojnih inštitucij sama po sebi ne prinašata povečanja obsega prometa proizvodov in storitev, zato ne ustvarjata
		Neposredno gre za davke od prometa – v EU in tudi v Sloveniji je to davek na dodano vrednost (DDV) - proizvodov (npr. suvenirji, izdelki iz lokalnih surovin)

⁶ Pristop je bil povzet po Shaffer, M. (2010): Multiple account benefit-cost analysis: a practical guide for the systematic evaluation of project and policy alternatives. University of Toronto Press Inc.

Dejavnik	Posledica	Komentar
	<p>dodatnih davčnih prihodkov iz tega vira.</p> <p>Davki od možnega povečanja prometa proizvodov dejavnosti, umeščenih v območje razširitve, bi bili glede na omejenost proizvodnje zaradi majhnega obsega območij, ki so s prostorskimi akti namenjena dejavnostim (glej predhodne analize), relativno nizki. Poleg tega ti prihodki v celoti ostajajo v proračunu države. Proizvodnja je na takih območjih že omejena, bodisi zaradi omejenosti naravnih virov (npr. vodnega potenciala, moči vetra, količine gramoza... - prihodki se lahko zvišajo le do določene meje z izboljšanjem tehnologij za povečanje izkoristka) ali zaradi prostora za izvajanje dejavnosti, zato ni pričakovati znatnih povečanj davčnih prihodkov.</p> <p>Pri storitvenih dejavnostih, umeščenih območja razširitve, bi lahko prišlo do večjega obsega plačila teh davkov predvsem, če bi šlo za storitve z visoko dodano vrednostjo. Opozoriti je treba, da so storitvene dejavnosti z visoko dodano vrednostjo pogosto zelo mobilne – torej se zlahka selijo na lokacije, ki so ugodnejše glede stroškov, dostopnosti drugih storitev in prometne povezanosti.</p> <p>Storitvene dejavnosti, ki se ukvarjajo z naravnimi danostmi Natura območij (npr. turistične in izobraževalne dejavnosti), imajo največji potencial povečanja obsega prometa in torej plačila teh davkov, saj so povezane z lokacijo, mejo širitve dejavnosti pa predstavlja tisti obseg izvajanja storitev, ko je dejavnost že tako obširna, da negativno vpliva na kvalifikacijske vrste in habitatne tipe.</p>	<p>ipd.) ter od storitev (npr. vodeni ogledi območij), kot je to npr. v zavarovanih območjih, kjer jih opravlja pristojna institucija.</p> <p>Posredno gre za DDV od proizvodov in storitev dejavnosti, ki niso neposredno povezane z upravljanjem Natura območij, ampak so umeščene v območje razširitve ali se ukvarjajo z dejavnostmi, povezanimi z značilnostmi teh območij (turistične in izobraževalne dejavnosti).</p>
<p>Dohodnina Davek od dohodkov pravnih oseb</p>	<p>Glede na to, da ni pričakovati ustanavljanja novih podjetij za upravljanje Nature in da bo prišlo le do minimalnega povečanja števila zaposlenih v obstoječih institucijah, pristojnih za upravljanje Natura območji, lahko ocenimo, da je povečanje davčnih prihodkov iz naslova teh dveh vrst obdavčitve dohodkov zanemarljivo.</p> <p>Ohranjeno naravno okolje je pomemben dejavnik kakovosti življenja, ki vpliva na odločitve prebivalcev o tem, kje živijo in kam so pripravljene odhajati na delo. Ohranjeno naravno okolje spodbuja občutek varnosti in zdravega življenja, poleg tega pa omogoča različne oblike rekreacije in povečuje identifikacijo s krajem bivanja ter torej pripadnost in aktivnost v lokalni skupnosti. Predvsem pri mladih družinah kakovost življenjskega okolja postaja vse pomembnejši dejavnik odločanja, poleg stroškov bivanja. Pričakujemo lahko, da bo razširitev Natura območij pripomogla k ohranjanju naravnega</p>	<p>Dejavnik dohodnine zajema plačila dohodnine zavezancev, zaposlenih pri pristojnih institucijah ali oseb, ki za te institucije izvajajo projekte ali programe. Dejavnik davka od dohodkov pravnih oseb zajema plačilo davka od dobička</p> <p>Dohodnina je v skladu z Zakonom o dohodnini prihodek državnega proračuna. Zakon o financiranju občin nadalje določa kakšen delež prihodkov iz naslova dohodnine pripada posameznim občinam. Dohodnina se v določenem deležu prerazporeja na občine tudi na podlagi podatka prebivališča zavezanca za dohodnino. Zato je dohodnina bolj pomemben prihodek v občinah, v katerih prebiva več zvezancev. Običajno je dohodnina največji prihodek občine in znaša od približno tretjine do slabe polovice prihodkov, odvisno od občine.</p>

Dejavnik	Posledica	Komentar
	<p>okolja v lokalnih skupnostih in zato k ohranjanju poselitve ter srednjeročno in dolgoročno tudi k priseljevanju – vsaj v bližini večjih mest. Skladno s tem se bo obseg prihodkov občin iz naslova dohodnine v območjih Nature ohranjal ali celo povečal.</p> <p>Na podrobneje obravnavanih primerih lahko vidimo, da so razvojni projekti, ki so načrtovani v predlaganih območjih razširitve in potencialno prinašajo nove zaposlitve:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Neposredne zaposlitve: gospodarske cone, v manjšem obsegu pa tudi kmetijski objekti, centri za ravnanje z odpadki, letališča, v zelo majhnem obsegu pa hidroelektrarne, vetrne elektrarne, izkoriščanje geotermalne energije, sončne elektrarne, komunalne čistilne naprave, izkopi mineralnih surovin (kamnolomi, glinokopi, gramoznice).. • Posredne zaposlitve: turistična območja (zaposlitve v dejavnostih, povezanih s turizmom, ki niso nujno umeščene v obravnavano območje), v zelo majhnem obsegu pa tudi železniške proge, plinovodi, daljnovodi (zaposlitve v dejavnosti, a izven obravnavanega območja). <p>Spodbujanje gospodarske dejavnosti lahko prispeva k povečanju prihodkov iz naslova davka od dohodkov pravnih oseb in dohodnine Čeprav se zdi, da bi bilo ustvarjeno večje število delovnih mest, pa se ocenjuje, da bi bil dejanski neto učinek zelo majhen, saj gre večinoma za premeščanje delovnih mest (npr. podjetje, ki deluje v manj primernih pogojih, se preseli na ugodnejšo lokacijo v gospodarsko cono) ali za povečan obseg dela in prerazporeditev znotraj obstoječih delovnih mest (npr. vzdrževanje plinovodov in daljnovodov, gramoznice, čistilne naprave).</p>	<p>Primer: v občini Divača so davki na dohodek in dobiček l. 2011 znašali slabih 2.5 mio €, oz. 46,10 % vseh prihodkov, v proračunu Mestne občine Ljubljana za l. 2013 dobrih 143,5 mio € oz. 45,45 % vseh prihodkov, v proračunu občine Ilirska Bistrica za l. 2012 8,6 mio € oz. 37,18 %, proračunu občine Črenšovci za l. 2013 2,3 mio € oz. 41,17 %, v proračunu občine Brežice pa 14.8 mio €, kar je 50,55 % vseh prihodkov.</p> <p>Davek od dohodkov pravnih oseb je v celoti prihodek državnega proračuna.</p>
<p>Davki, povezani z nepremičninami</p>	<p>Zaradi majhnega obsega območij, ki so v okviru predlaganih širitve Natura območij s prostorskimi akti namenjena pozidavi (glej predhodne analize), na območju Nature ni pričakovati obsežnejših graditev in zato tudi povečanja prihodkov iz te obdavčitve ne bodo velika.</p> <p>Glede na vpliv ohranjenega naravnega okolja na poselitev (glej razlago pri dohodnini) lahko pričakujemo, da bo razširitev Natura območij pripomogla k ohranjanju poselitve ter srednjeročno in dolgoročno k priseljevanju v območjih širitve ter njihovi okolici ter s tem k povečanju plačil davkov, povezanih z nepremičninami.</p> <p>Ohranjanje in upravljanje Natura območij v okviru pristojnih institucij sama po sebi ne</p>	<p>Dejavnik davkov, povezanih z nepremičninami, se nanaša na davek od premoženja in nadomestilo za uporabo stavbnih zemljišč, ki sta oba v celoti prihodek občin. Davek na nepremično premoženje je kot začasni davčni vir državnega proračuna, ki ima bolj naravo premoženjskega davka, uvedel Zakon za uravnoteženje javnih financ in dopolnil Zakon o izvajanju proračuna za leti 2013 in 2014 in velja le za leta 2012, 2013 in 2014. Med take davke je mogoče šteti tudi pristojbino za vzdrževanje gozdnih cest.</p> <p>Višina nadomestil za uporabo stavbnega zemljišča bo odvisna od določb občinskih odlokov občin..Upoštevati pa je treba, da veliko občin v želji, da bi pritegnile nove</p>

Dejavnik	Posledica	Komentar
	<p>zajemata izkoriščanja naravnih virov, zato iz tega vira ne bo davkov in dajatev za rabo naravnih virov.</p> <p>V predlaganih območjih razširitve mreže Natura območij so načrtovane dejavnosti, ki temeljijo na rabi naravnih virov, kot so:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vode: hidroelektrarne, geotermalna energija, oskrba s pitno vodo, • Mineralne surovine: kamnolomi, gramoznice, glinokopi, peskokopi. <p>Zanje je potrebno skleniti koncesijsko pogodbo ali pridobiti vodno dovoljenje. Koncesijska pogodba določa namen, posebne pogoje, ki jih mora upoštevati koncesionar, pogoje in način plačila za koncesijo in druge pravice in obveznosti koncedenta in koncesionarja. Podobno velja za vodna dovoljenja. Tako pridobljena sredstva se delijo med občino in državo.</p> <p>Ni pričakovati, da bi jame, ki so v predlaganih razširjenih Natura območjih, uredili za turistični obisk, zato tudi ne bo prihodkov od koncesij za turistično rabo jam.</p>	<p>investicije in spodbudile gospodarski razvoj, investitorje oprostitjo plačila nadomestila stavbnega zemljišča, ali pa so nadomestila celo vključena v koncesijsko pogodbo. Primer je Zakon o spremembah zakona o pogojih koncesije za izkoriščanje energetskega potenciala Spodnje Save, ki določa, da se v primeru obračuna nadomestila za uporabo stavbnega zemljišča plačilo koncesije sorazmerno zmanjša.</p> <p>Koncesijske dajatve se plačujejo za rabo naravnih virov, kot so mineralne surovine, voda in gozdovi v državni lasti.</p> <p>Verjetno najbolj raznolike so koncesije za rabo vode, saj obsegajo zelo raznolike dejavnosti, od oskrbe s pitno vodo do izkoriščanja energetskega potenciala. Koncesijske dajatve in pogoji rabe vode so določeni z uredbami za vsak vodotok posebej in za vsako dejavnost posebej (npr. hidroelektrarne, proiizvodnja pijač, gojenje morskih ali sladkovodnih organizmov, odvzem naplavin iz rek, raba vode za dejavnost kopališč in naravnih kopališč, namakanje kmetijskih zemljišč, zasneževanje smučišč). Poleg koncesijskih dajatev se za rabo vode plačuje tudi vodno povračilo. Prihodki se glede na tip dajatve razdelijo med državo in občine na območju izkoriščanja vodnega vira.</p> <p>Koncesije za raziskovanje in pridobivanje mineralnih surovin se podeljujejo na podlagi Zakona o rudarstvu.</p> <p>Koncesija za izkoriščanje gozdov v državni lasti zajema sečnjo in spravilo lesa, prodajo gozdno-lesnih sortimentov, opravljanje varstvenih in gojitvenih del ter vseh drugih del, ki so potrebna za zagotavljanje socialnih in ekoloških funkcij gozdov ter gradnjo in vzdrževanje gozdne infrastrukture razen vzdrževanja gozdnih cest. Prihodki se po določenem ključu razdelijo med državo in občine, v katerih so državni gozdovi glede na letno realizacijo poseka in prodaje lesa.</p> <p>Koncesije se plačujejo tudi za turistično rabo jam. V Sloveniji je takih jam 7 od 22, ki so urejene za turistični obisk.</p> <p>Nadomestilo za uporabo stavbnega zemljišča je obvezna dajatev, ki jo lahko posredno štejemo med dajatve za rabo naravnega vira – prostora. Plačuje se na območju mest in naselij mestnega značaja, na območjih, ki so določena za stanovanjsko in drugačno kompleksno</p>

Dejavnik	Posledica	Komentar
		graditev, na območjih, za katere je sprejet prostorski izvedbeni načrt in na drugih območjih, ki so opremljena z vodovodnim in električnim omrežjem. Območja za plačevanje nadomestila, merila za določitev njegove višine ter merila za oprostitev plačila določajo občine, ki jim je nadomestilo tudi eden od prihodkov.
Vladni stroški	Vladni stroški so že obračunani v tistih postavkah, ki se nanašajo na institucije, pristojne za ohranjanje in upravljanje z naravo.	Vladni stroški zajemajo vse tiste eksterne stroške obravnavanih projektov oz. programov, ki niso zaračunani kot vladna storitev oziroma ki niso zajeti v obračunih projektov ali programov. Glede na to, da v okviru predloga širitve Natura območij obravnavamo tudi institucije, pristojne za to, so ti stroški že obračunani pod drugimi postavkami.

Dejavniki uporabnikov

V dejavniki uporabnikov so zajeti vsi dejavniki, ki vplivajo na koristi, ki jih imajo uporabniki (občani) od obravnavanega projekta oziroma programa, v tem primeru od predlagane širitve Natura območij. Upoštevan je bil samo neto učinek – le spremembe v koristih, do katerih bi prišlo zaradi širitve Natura območij. Dejavniki, ki vplivajo na odločitve o prebivališču ali zaposlitvi občanov, so že zajeti v davčnih dejavniki.

Preglednica 6: Pregled dejavnikov uporabnikov razširitve mreže Natura območij v Sloveniji

Dejavnik	Posledica	Komentar
Možnost rekreacije na prostem	Predlagana širitev Natura območij bo pripomogla k ohranjanju sedanje rekreativne rabe, vendar sama po sebi ne bo povečala vrednosti območja za rekreacijo v očeh uporabnikov. Srednjeročno in dolgoročno lahko pripomore k povečanju rekreacije na prostem, če bo v urbanih območjih prihajalo do večje degradacije okolja in zmanjševanja zelenih površin (parkov, zelenic) v naseljih. Dolgoročno lahko v nekaterih območjih pride do omejitev določenih oblik rekreacije, če bo obisk območja tako narasel, da bo moteč, a je pričakovati, da bodo omejitve vezane na določeno časovno obdobje v življenjskem ciklu kvalifikacijskih vrst (npr. obdobje gnezdenja). Načrtovani posegi, ki niso namenjeni ureditvi zelenih površin ali turističnih območij, lahko zmanjšajo primernost območij za rekreacijo, če bodo umeščeni tako, da bodo ovirali prehod v naravno okolje.	Na območjih predlagane razširitve Natura območij bo za vse posege treba izvesti presojo sprejemljivosti. S tem mehanizmom bodo vplivi posegov zmanjšani s pomočjo omilitvenih ukrepov, v skrajnem primeru pa posegi z nesprijemljivimi vplivi ne bodo dovoljeni ali pa bodo dovoljeni le ob izvedbi izravnalnih ukrepov. Glede na prostorske akte so dejavnosti z znatnejšimi posegi predvidene na manjšem delu predlaganih širitvev (rang do 20 %), torej vpliv na dejavnike že zaradi reda velikosti ne bo velik, poleg tega pa bodo vplivi ublaženi s pomočjo omilitvenih
Nabiranje gozdnih sadežev in zdravilnih zelišč	Predlagana širitev Natura območij bo pripomogla k ohranjanju stanja habitatov, kjer so bogata rastišča gozdnih sadežev in zdravilnih zelišč, vendar sama po sebi ne bo povečala vrednosti območja za nabiralništvo v očeh uporabnikov. V nekaterih območjih lahko pride do omejevanja nabiralništva, zlasti zdravilnih zelišč – to je odvisno od značilnosti kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov ter njihove občutljivosti in obsega nabiranja. Obseg nabiranja je zelo odvisen od gospodarskih razmer oziroma blaginje prebivalstva ter trendov, povezanih z zdravo prehrano, in lahko v gospodarski krizi naraste, območja širitve in ostala Natura območja pa kot dodaten vir hrane in zaslužka od prodaje gozdnih sadežev in	

	zdravilnih zelišč postanejo blažilci gospodarske krize in družbenih sprememb.	ukrepov. Izjema so nekateri posegi, ki so zaradi obsega dobro vidni in lahko znatno spremenijo videz krajine na širšem območju, kot npr. hidroelektrarne (v tem primeru se spremeni tudi ekologija vodotoka) in vetrne elektrarne, ter posegi z velikim daljinskim vplivom, kot so zaradi vonjav centri za ravnanje z odpadki, čistilne naprave, kompostarne, kmetijski objekti ipd.
Videz krajine	Predlagana širitev Natura območij bo pripomogla k ohranjanju sedanjega videza krajine; verjetno sama po sebi ne bo povečala vrednosti območja v očeh uporabnikov, lahko pa do tega pride ob primerni promociji. Verjetno bodo omilitveni ukrepi prispevali tudi k večji vizualni sprejemljivosti posegov med prebivalci in obiskovalci. Ohranjen videz krajine bo pripomogel k ohranjanju visoke vrednosti in prepoznavnosti Slovenije v tujini.	
Kopanje v naravnih kopališčih	Predlagana širitev Natura območij bo pripomogla k ohranjanju naravnih kopališč, vendar sama po sebi ne bo povečala vrednosti območja v očeh kopalcev. Lahko pride do omejitev morebitnih širitve kopališč – odvisno od oblike širitve (npr. ali vključuje obsežnejše posege), lokacije in kvalifikacijskih vrst.	
Ohranjanje starih običajev, povezanih z naravo	Predlagana širitev Natura območij bo pripomogla k ohranjanju starih običajev, saj bo pripomogla k ohranjanju območja, na katerega se običaji navezujejo. Verjetno širitev sama po sebi ne bo povečala vrednosti območja v očeh občanov, lahko pa do tega pride ob primerni promociji.	
Možnost ribolova	Predlagana širitev Natura območij bo pripomogla k ohranjanju stanja vodnih habitatov, ne le kvalifikacijskih vrst rib, vendar sama po sebi ne bo povečala vrednosti območja za ribištvo v očeh uporabnikov ali večjega zanimanja za ribištvo. V nekaterih območjih lahko širitev privede do določenih omejitev glede ribolova, predvsem glede vnosa mladice in obdobja ribolova. Ohranjeni vodotoki bodo pripomogli k ohranjanju ribolovnega turizma in dolgoročno glede na degradiranost okolja v številnih državah EU prispevajo k povečanju ribolovnega turizma na mednarodni ravni.	
Možnost lova	Predlagana širitev Natura območij bo pripomogla k ohranjanju habitatov divjadi, vendar sama po sebi ne bo povečala vrednosti območja za lov v očeh uporabnikov ali večjega zanimanja za lov. Ohranjeni habitati divjadi bodo pripomogli k ohranjanju lovske tradicije in dolgoročno glede na degradiranost okolja v številnih državah EU lahko prispevajo k povečanju lovskega turizma na mednarodni ravni.	
Možnost raziskovanja	Predlagana širitev Natura območij bo pripomogla k ohranjanju sedanjega videza krajine, biotske raznovrstnosti in naravnih pojavov, poleg tega bo že sama po sebi povečala vrednost območja v očeh raziskovalcev, ker je status Natura območja jasen pokazatelj posebnosti območja. Rezultati raziskovanja lahko pripomorejo k utrditvi statusa Natura območij in povečanju vrednosti območij v očeh uporabnikov. Glede na to, da so predlagane širitve utemeljene s podatki o kvalifikacijskih vrstah in habitatnih tipih, je malo verjetno, da bi možnost raziskovanja pokazala, da so bile predlagane širitve neupravičene in da je dejanska naravovarstvena vrednost območij manjša, kot je sedaj ocenjeno. Glede na degradiranost okolja v številnih državah EU, močno ekološko razčlenjenost Slovenije, visoko stopnjo biotske raznovrstnosti in endemizma na eni strani ter dobro razvitost podpornih storitev (raziskovalna infrastruktura, dostopnost, internet) lahko	

	prispevajo k mednarodni prepoznavnosti Slovenije na področju biotske raznovrstnosti in naravovarstva ter povečanju zanimanja za raziskovanje na mednarodni ravni – vendar predvsem v povezavi s celotno mrežo Natura območij.
Navdih za umetniško ustvarjanje	Predlagana širitev Natura območij bo pripomogla k ohranjanju sedanjega videza krajine, biotske raznovrstnosti in naravnih pojavov. Verjetno sama po sebi ne bo povečala vrednosti območja v očeh ustvarjalcev, lahko pa rezultati ustvarjanja pripomorejo k povečanju vrednosti območij v očeh uporabnikov. Glede na degradiranost okolja v številnih državah EU, močno geografsko razčlenjenost in slikovitost krajine lahko širitev Natura območij prispeva ter povečanju zanimanja za raziskovanje na mednarodni ravni – vendar predvsem v povezavi s celotno mrežo Natura območij, pa tudi urbano krajino.

Ekonomski dejavniki

Preglednica 7: Pregled ekonomskih dejavnikov razširitve mreže Natura območij v Sloveniji

Dejavnik	Posledica	Komentar
Možnost kmetovanja	<p>Predlagana širitev Natura območij bo pripomogla k ohranjanju kmetijskih zemljišč, saj bodo za vse posege v območjih širitve opravljene presoje sprejemljivosti, ki bodo zagotovile, da bodo posegi v teh območjih sprejemljivega obsega.</p> <p>Višja stopnja sofinanciranja za kmetijsko dejavnost in projekte na področju kmetijstva v Natura območjih je ena od možnosti za spodbujanje kmetovanja v teh območjih, vendar je ta možnost odvisna od odločitev v postopkih priprave programov za delitev sredstev, npr. Programa razvoja podeželja.</p>	V okviru Programa razvoja podeželja 2007 – 2013 so bila na voljo kmetijsko okoljska plačila za kmetovanje v varovanih območjih, ki bodo na voljo tudi v prihodnjem Programu razvoja podeželja, poleg tega pa so bila neposredna plačila za kmetovanje v varovanih območjih višja.
Gozdarstvo	<p>Predlagana širitev Natura območij bo pripomogla k ohranjanju gozdov, saj bodo za vse posege v območjih širitve opravljene presoje sprejemljivosti, ki bodo zagotovile, da bodo posegi v teh območjih, torej tudi posegi v gozdove sprejemljivega obsega, poleg tega pa bodo širitve Natura območij upoštevane v Gozdnogospodarskih načrtih in bo gospodarjenje z gozdovi prilagojeno upravljanju Natura območij.</p>	V okviru Programa razvoja podeželja 2007 – 2013 so bila na voljo sredstva za povečanje gospodarske vrednosti gozdov (ukrep 122). Čeprav ukrep ni bil neposredno namenjena gozdarstvu na varovanih območjih, posredno spodbuja razvoj gozdarstva. V Sloveniji je uveljavljeno trajnostno gospodarjenje z gozdom, ki mora biti usklajeno z Gozdnogospodarskimi načrti; trenutno veljavni načrti veljajo do leta 2020 in vključujejo tudi omejitve in

		funkcije, pomembne za ohranjanje in upravljanje Natura območij.
Izkoriščanje naravnih virov	<p>Načrtovane dejavnosti, ki temeljijo na rabi naravnih virov, so že predstavljene v preglednici davčnih dejavnikov.</p> <p>Predlagana širitev Natura območij bo povečala stroške priprave projektne dokumentacije in lahko podaljša čas pridobivanja potrebnih dovoljenj. Stroški projektne dokumentacije se povečajo zaradi dodatnih študij prisotnosti kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov, ki so potrebne za pripravo okoljskih poročil in poročil o vplivih na okolje, ki so podlaga za presojo sprejemljivosti posegov v naravo na varovana območja. Stroški dodatnih študij so odvisni od količine že razpoložljivih podatkov, značilnosti in števila kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov in obsega posega; gibljejo se v rangu od 5.000 € za manjše popise za majhne posege do 100.000 – 200.000 za zelo velike posege v območja z velikim številom kvalifikacijskih vrst, kot so npr. hidroelektrarne. Zneski so relativno majhni v primerjavi s končno vrednostjo projektov; v primeru načrtovanih hidroelektrarn na Srednji Savi, katerih povprečna investicijska vrednost znaša 145 mio €⁷, je to 0,1–0,2% celotne investicijske vrednosti in jih bo možno poplačati že v prvem letu delovanja vsake od hidroelektrarn. Čas priprave projektne dokumentacije in pridobivanja projektnih dovoljenj je odvisen od investitorjevega načrtovanja. V primeru, da investitor vnaprej, npr. že med pripravo idejne zasnove pripravi primerno študijo stanja kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov v Natura območju, trajajo postopki enako dolgo, kot bi trajali, če bi bil poseg izven Natura območja, v primeru izogibanja podrobnejšim analizam pa se postopek lahko zavleče za 1-2 vegetacijski sezoni, saj se postopki ustavijo, dokler se ne pridobijo podatki, primerni za presojo sprejemljivosti. Vnaprejšnje posvetovanje s pristojnimi institucijami lahko pripomore k temu, da se študije izvedejo pravočasno in na primeren način.</p>	<p>Naravni viri so javna dobrina, ki so dostopni vsem in predstavlja naravni kapital države. V primeru gospodarskega izkoriščanja naravnih virov pride do podelitve ekskluzivnih pravic do naravnega vira, običajno s koncesijsko pogodbo. Plačilo koncesije je pravzaprav kompenzacija, ki jo koncedent plača za omejitev rabe naravnega vira ostalim in za črpanje naravnega vira, zato naj bi zajela vse eksterne stroške. Ekonomska korist od naravnih virov je pri javno dostopnih naravnih virih razpršena na vse, z dodelitvijo ekskluzivnih pravic pa se ekonomska korist omeji na koncedenta.</p> <p>V primeru, da bi država ali občine želele spodbuditi dejavnosti za izkoriščanje naravnih virov, lahko investitorju kompenzirajo stroške, nastale zaradi širitve Natura območij, kompenzirajo z zmanjšanjem plačila koncesijske dajatve v prvih letih izkoriščanja ali zmanjšanjem plačila nadomestila za uporabo stavbnih zemljišč. Opozoriti pa je treba, da bi bilo to v nasprotju z načelom »onesnaževalec plača«, poleg tega lahko dolgoročno (vsaj pri večjih posegih) negativno vpliva na ekonomsko aktivnost v</p>

⁷ Predinvesticijskotehnično-prostorska dokumentacija za HE na srednji Savi, junij 2007; Idejne zasnove za HE Suhadol, HE Trbovlje in HE Renke, avgust 2010, www.hse.si

	<p>Zaradi omilitvenih ukrepov, ki jih bo na podlagi rezultatov presoje sprejemljivosti treba izvesti za posamezne posege, se bodo podražile tudi same investicije v posege za izkoriščanje naravnih virov. Javno dostopnih podatkov o stroških omilitvenih ukrepov skorajda ni, na podlagi izkušenj pa ocenjujemo, da tudi v primeru izravnalnih ukrepov stroški ne presegajo 10 % investicijske vrednosti projektov.</p> <p>Predlagana širitev Natura območij bo pripomogla k ohranjanju rastlinskih vrst kot naravnih virov zdravilnih snovi in hrane, kar je zajeto že v dejavnostih uporabnikov.</p>	<p>območju. Posegi za izkoriščanje naravnih virov običajno le v manjši meri prispevajo k neto številu novih delovnih mest, večinoma gre za prerazporeditev delovnih mest, poleg tega pa je glede na specifično dejavnost precej verjetno, da znaten delež novo zaposlenih ne bo iz lokalnega okolja. Izkoriščanje naravnih virov do neke mere degradira življenjsko okolje prebivalcev, tako da lahko pride do zmanjšanja priseljevanja ali celo do odseljevanja.</p>
Turistične dejavnosti	<p>Predlagana širitev Natura območij bo pripomogla k ohranjanju prihodkov in zaposlitev v turistični dejavnosti in k razvoju novih produktov ter dolgoročno k razvoju te panoge in povečanju prihodkov v turističnem sektorju. Pričakovati je predvsem razvoj turističnih dejavnosti, povezanih z naravoslovnim turizmom, rekreacijo na prostem, celovito ponudbo počitnic v naravi (tudi v povezavi z ribolovom, lovom, veslanjem, kolesarjenjem,...).</p> <p>Višja stopnja sofinanciranja za turistične projekte v Natura območjih, ki so usmerjeni predvsem v naravoslovni turizem in trajnostni razvoj je ena od možnosti za spodbujanje razvoja oblik turizma, ki bi izhajal iz ohranjenega naravnega okolja. Ta možnost je odvisna od odločitev o ciljih in prioritetah v postopkih priprave programov za delitev sredstev.</p>	<p>Turizem predstavlja veliko priložnost za upravljanje in financiranje Natura območij. Kot panoga je precej odvisen od gospodarskih razmer, vendar kaže, da je vpliv najmanjši pri produktih, ki so nekaj posebnega, npr. ker so povezani z lokalnimi značilnostmi.</p>
Domača in umetnostna obrt	<p>Predlagana širitev Natura območij bo pripomogla k ohranjanju domače in umetnostne obrti, saj bo pripomogla k ohranjanju naravnih virov, ki so podlaga za materiale za domačo in umetnostno obrt (pletarstvo, mizarstvo, ...). Dolgoročno lahko pripomore k razvoju domače in umetnostne obrti, saj se lahko poveča prepoznavnost območja in s tem možnost trženja izdelkov.</p>	<p>Domača in umetnostna obrt predstavlja zelo majhen, praktično zanemarljiv del ekonomskih dejavnikov, vendar je pomembna z vidika identitete in promocije kraja.</p>
Vrednost	<p>Vrednost stanovanjskih nepremičnin je v</p>	<p>V primeru, da bi občine</p>

nepremičnin	<p>veliki meri odvisna od razgleda in dostopnosti zelenih površin in naravnega okolja. Predlagana širitev Natura območij bo pripomogla k ohranjanju cen nepremičnin v okolici Natura območij, saj bo pripomogla k ohranjanju naravnega okolja, z omilitvenimi ukrepi pa verjetno tudi k večji vizualni sprejemljivosti posegov, ki bodo izvedeni v Natura območjih. Dolgoročno bo širitev Natura območij skupaj s celotnimi Natura območji pripomogla k naraščanju vrednosti stanovanjskih nepremičnin, saj lahko pričakujemo večjo degradacijo naselij in na splošno manjšo dostopnost zelenih površin. Vrednost nepremičnin za gospodarske dejavnosti je minimalno odvisna od umeščenosti v naravno okolje, zato ni pričakovati, da bo predlagana širitev Natura območij spremenila vrednost nepremičnin za gospodarske dejavnosti. Pri nepremičninah za gospodarske dejavnosti (npr. gospodarske cone), umeščenih v območja širitve Natura 2000, pa bodo narasli stroški priprave projektne dokumentacije, verjetno se bo investicija podražila zaradi izvedbe omilitvenih ukrepov in lahko pride do podaljšanja časa za postopke pridobitve potrebnih dovoljenj. V teh primerih veljajo enake ocene kot za posege za izkoriščanje naravnih virov.</p>	<p>želele spodbuditi gospodarsko dejavnost v razširjenih Natura območjih, lahko investitorjem kompenzirajo stroške z zmanjšanjem plačila nadomestila za uporabo stavbnih zemljišč. Opozoriti pa je treba, da bi bilo to v nasprotju z načelom »onesnaževalec plača« in da lahko dolgoročno pride do negativnih učinkov za občinski proračun. Odpiranje gospodarskih con običajno le v manjši meri prispeva k neto številu novih delovnih mest, večinoma gre za prerazporeditev delovnih mest iz naselij ali iz sosednjih občin, poleg tega ni nujno, da bodo na novo zaposleni ravno lokalni prebivalci. Urejanje gospodarskih con do neke mere degradira življenjsko okolje prebivalcev, tako da lahko pride do zmanjšanja priseljevanja ali celo do odseljevanja.</p>
--------------------	---	---

Okoljski dejavniki

Okoljski dejavniki zajemajo tiste dejavnike razširitve Natura območij, ki niso zajeti v ekonomskih in tržnih dejavnih in ki predstavljajo eksterne stroške ali koristi razširitve.

Preglednica 8: Pregled okoljskih dejavnikov razširitve mreže Natura območij v Sloveniji

Dejavnik	Posledica	Komentar
Ohranjene kvalifikacijske vrste in habitatni tipi	Predlagana širitev Natura območij je namenjena ohranjanju kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov. Ker gre za vrste in habitatne tipe, pomembne na ravni EU, s tem Slovenija ohranja visok naravni potencial v okviru EU.	Vplivi na rastlinske in živalske vrste so lahko nepovratni, če prizadenejo večji del populacije posamezne vrste. Tudi v primeru posegov v habitatne tipe lahko pride do trajne izgube njihove strukture in obsega, saj je povratek v prvotno stanje zelo dolgotrajen in običajno ne doseže vrstne pestrosti prvotnega habitatnega tipa.
Ohranjeno naravno okolje	Predlagana širitev Natura območij bo pripomogla k ohranjanju naravnega okolja in s tem ohranjanju biotske raznovrstnosti na splošno ter ekosistemskih storitev, povezanih z rastlinskimi in živalskimi vrstami, kot je npr. oprашevanje, razširjanje semen...	

Kakovost zraka	Predlagana širitev Natura območij bo pripomogla k ohranjanju kakovosti zraka, saj gre pretežno za gozdove, travnike in ekstenzivno obdelane kmetijske površine, ki proizvajajo kisik in prispevajo h kroženju zraka, gozdovi in mejice pa tudi razpršijo neprijetne vonjave.	Na kakovost zraka najbolj vplivajo emisije iz različnih gospodarskih dejavnosti in ogrevanja gospodinjstev.
Kakovost voda	Predlagana širitev Natura območij bo pripomogla k ohranjanju kakovosti voda, saj bodo za vse posege v območjih širitve opravljene presoje sprejemljivosti, ki bodo zagotovile, da bo vpliv posegov v teh območjih na kvalifikacijske vrste, vezane na vodotoke, sprejemljiv, kar bo pripomoglo tudi k ohranjanju drugih vrst in biotske raznovrstnosti, s tem pa tudi k ohranjanju ekosistemskih funkcij voda in torej posredno tudi h kakovosti vode.	Veliko število predlaganih širitvev zajema vodotoke, tako da bo širitev Natura območij najbolj povečala ohranjanje vodnih habitatov in vrst.
Ohranjenost vodotokov in mokrišč	Predlagana širitev Natura območij bo pripomogla k ohranjanju vodotokov, saj bodo za vse posege v območjih širitve opravljene presoje sprejemljivosti, ki bodo zagotovile, da bo vpliv posegov v teh območjih na kvalifikacijske vrste sprejemljiv, ter da bodo izvedeni primerni omilitveni ukrepi. Pričakujemo, da bodo omilitveni ukrepi vključevali tudi zmanjšanje poseganja v vodotoke, njihove brežine in mokrišča.	
Odpornost na naravne pojave, vključno s podnebnimi spremembami	Predlagana širitev Natura območij bo pripomogla k ohranjanju večjih območij zelenih površin, ki lahko ublažijo negativne vplive naravnih pojavov, kot so poplave in suše. Primer so območja ob Muri, Ljubljansko barje in območje ob Savi, ki v primeru poplav delujejo kot razlivne površine in ublažijo škodljive vplive poplav na naselja in infrastrukturo. Na sušnih območjih, kot je Kras, pa lahko mejice in gozdovi pripomorejo k zadrževanju vode, ugodnejši mikroklimi, zmanjševanju moči vetra in zmanjševanju suše. Dolgoročno bodo območja ohranjene narave, kot so Natura območja, pripomogla k blaženju posledic podnebnih sprememb.	Prispevek k odpornosti na naravne pojave je zelo odvisen od značilnosti posameznega območja, pa tudi od urbanizacije v okolici.

Družbeni dejavniki

Družbeni dejavniki zajemajo pomen projektov ali programov za celotno skupnost in družbeno okolje, ki ni zajet v drugih dejavnikih (npr. ohranjanje starih običajev, možnost rekreacije).

Preglednica 9: Pregled družbenih dejavnikov razširitve mreže Natura območij v Sloveniji

Dejavnik	Posledica	Komentar
Identiteta skupnosti	<p>Predlagana širitev Natura območij bo dolgoročno pripomogla k ohranjanju identitete lokalnih skupnosti, v primerih večjih in bolj prepoznavnih območij (Kras, Ljubljansko barje) pa lahko pripomore tudi k ohranjanju nacionalne identitete. Identiteta skupnosti le delno temelji na prepoznavnosti, posebnosti naravnega okolja, ki je njen življenjski prostor, a so območja ohranjene narave toliko bolj pomembna, kolikor bolj je urbanizirano ali degradirano neko območje.</p> <p>Verjetno bodo omilitveni ukrepi posegov, ki so načrtovani v Natura območjih, prispevali tudi k večji sprejemljivosti posegov med prebivalci in obiskovalci, procesi načrtovanja in presojanja pa bodo spodbudili razpravo o lokalnem razvoju in prioritetah lokalne skupnosti. Identiteta skupnosti je tudi eden od dejavnikov kakovosti življenja in prepoznavnosti Slovenije v tujini.</p>	<p>Identiteta Slovenije kot zelene dežele z ohranjenim naravnim okoljem in visoko kakovostjo življenja je prepoznana tudi v različnih strateških dokumentih na državni ravni, kot je npr. Strategija razvoja Slovenije in Strategija prostorskega razvoja Slovenije, ter v regionalnih razvojnih programih.</p>
Kakovost življenja	<p>Ohranjeno naravno okolje je eden od pomembnih dejavnikov kakovosti življenja. Ker bo predlagana širitev Natura območij pripomogla k ohranjanju naravnega okolja in s tem k zdravemu okolju, možnosti rekreacije, možnosti rabe naravnih dobrin (gozdni sadeži, zdravilne rastline, ribarjenje, lov) in identitete skupnosti, bo pripomogla tudi h kakovosti življenja. Dolgoročno to lahko prispeva h poseljenosti podeželja, nakupovanju lokalnih proizvodov in s tem tudi k ohranitvi kmetijstva, kar je pomembno za ohranjanje Natura območij z velikim deležem kmetijskih zemljišč. Območja ohranjene narave so za kakovost življenja v očeh prebivalcev toliko bolj pomembna, če je dostopnost naravnega okolja majhna ali otežena in čim bolj je urbanizirano ali degradirano neko območje.</p> <p>Verjetno bodo procesi načrtovanja in presojanja posegov, načrtovanih v Natura</p>	

območjih spodbudili razpravo o prioritetah lokalne skupnosti v luči kakovosti življenja. Kakovost življenja je tudi ena od najbolj prepoznavnih značilnosti Slovenije v tujini.

3.5. Pregled možnih virov financiranja aktivnosti na Natura območjih in upravljanja z Natura območji

Za aktivnosti na Natura območjih in upravljanje z Natura območji je voljo precej različnih virov financiranja, ki pa so različno dostopni in na voljo različnim ciljnim skupinam. Viri financiranja za upravljanje z Natura območji so tudi sredstva iz EU skladov in finančnih instrumentov. Ti viri so na voljo že v sedANJI finančni perspektivi (2007-13) in bodo na voljo še naprej tudi v novi finančni perspektivi. Pravila črpanja sredstev iz teh skladov in finančnih mehanizmov se bodo predvidoma spreminjala, vendar pa ne bistveno v delih, ki so relevantni za financiranje Nature 2000. Zato sledi pregled možnih virov financiranja aktivnosti na Natura območjih in upravljanja z Natura območji iz sedanje finančne perspektive. Bistveni segmenti financiranja iz tega pregleda bodo z zelo veliko verjetnostjo ostali tudi v novi finančni perspektivi.

Opozoriti je treba tudi, da za dejavnosti, ki se umeščajo v Natura območja in za katere je ugotovljeno, da je potrebno izvesti omilitvene ukrepe zaradi možnih vplivov na kvalifikacijske vrste in habitatne tipe, ni mogoče pridobiti sredstev za izvedbo omilitvenih ukrepov, saj velja načelo »onesnaževalec plača« in mora investitor stroške le-teh vključiti v oceno stroškov celotne investicije.

Operativni programi Kohezijske politike in Program razvoja podeželja vsebujejo nekatere prednostne usmeritve oz. ukrepe, ki so posebej namenjeni ohranjanju narave. Viri financiranja so predstavljeni v spodnji preglednici, podrobneje pa v prilogi C. Velikost sofinanciranih projektov in možnost uspeha na razpisih so ocenjeni glede na do sedaj podprte projekte in predstavlja grobo oceno, saj so lahko tudi znotraj posameznih programov precejšnje razlike med posameznimi instrumenti (ukrepi, prioritetami ipd.) v zneskih podpore in tipih podprtih projektov.

Preglednica 10: Možni viri financiranja z oceno povprečne velikosti projektov, ki jih financirajo, in možnosti uspeha na razpisih

Legenda:

Velikost sofinanciranih projektov: majhna: do 100.000 €, srednja: do 500.000 €, velika: nad 500.000 €

Možnost uspeha na razpisih: velika – skoraj vsak, ki pravilno odda prijavo ali vlogo, lahko dobi sredstva; srednja – sredstva so dodeljena le najboljši polovici do tretjini projektov; majhna - sredstva dobi le majhen delež prijavljenih projektov, razpisi so zelo zahtevni in konkurenca velika

Možen vir financiranja	Velikost projektov	sofinanciranih	Možnost uspeha na razpisih
Program razvoja podeželja – ukrepi osi 2, ukrepi za razvoj podjetništva na podeželju, LEADER	majhna		Velika Pri ukrepih 211 in 212 gre za neposredna plačila
LIFE +		velika	Majhna
Operativni program krepitve regionalnih razvojnih potencialov (ESRR) – predvsem prednostni usmeritvi		Velika, majhna, srednja – odvisno od prednostne	Srednja do velika

Možen vir financiranja	Velikost projektov	sofinanciranih	Možnost uspeha na razpisih
Povezovanje naravnih in kulturnih potencialov ter Razvoj regij	usmeritve		
Operativni program za razvoj človeških virov (Evropski socialni sklad), Zakon o socialnem podjetništvu	majhna		Srednja do velika (odvisno od instrumenta)
Programi čezmejnega sodelovanja (Slovenija-Avstrija, Slovenija-Hrvaška, Slovenija-Italija, Slovenija-Madžarska, IPA Adriatic)	majhna, srednja in velika		Srednja
Programi teritorialnega sodelovanja, Southeast Europe, Central Europe, MED, Alpine Space	majhna, srednja in velika		Majhna
INTERACT II	velika		Majhna
INTERREG IVC	majhna, srednja in velika		Majhna
FP7	velika		Majhna
EDEB	srednja		Majhna
CULTURE 2007-2013	majhna, srednja		Majhna

Večina zgoraj navedenih virov je vezanih na programsko obdobje EU 2007 – 2013, ki se ravnokar zaključuje. Strateški dokumenti EU, kot so Strategija biotske pestrosti 2020 in strategija EU za rast Evropa 2020 kažejo, da bo tudi v novem programskem obdobju 2014 – 2020 znaten delež sredstev namenjen za varstvo okolja in narave.

Največji vir financiranja predstavlja **Program razvoja podeželja**; Program razvoja podeželja 2007 – 2013 je dobro polovico sredstev, natančneje 592.890.844 € od 1,16 milijarde € namenil samo za ukrepe 2. osi, namenjene za podporo kmetijstvu na območjih z omejenimi možnostmi za kmetijsko pridelavo (tako imenovana območja OMD) in za kmetijsko okoljska plačila. Višina sredstev je odvisna od velikosti površin, vključenih v ukrep.

- Pri ukrepih 211 in 212 za podporo kmetijstvu na območjih OMD gre za neposredna plačila kmetom, ki kmetujejo v takih območjih ne glede na tip kmetije in način kmetovanja. V območja OMD se med drugim poleg gorskih območij uvrščajo tudi območja, kjer je kmetovanje oteženo zaradi razgibanega reliefa, kamnitosti, vlažnih tal in poplavnosti, vanje pa je uvrščenih več kot 90% kmetijskih zemljišč v uporabi, tako da je velika večina kmetijskih zemljišč na območjih širitve mreže Natura 2000 uvrščena v območja OMD in so torej njihovi lastniki ali najemniki upravičeni do teh sredstev.
- Kmetijsko okoljska plačila zajemajo tudi sveženj podukrepov, posebej namenjenih ohranjanju biotske raznovrstnosti in tradicionalne krajine (planinska paša, košnja strmih travnikov in grbinastih travnikov, travniški sadovnjaki, ohranjanje ekstenzivnega travinja, ohranjanje ekstenzivnih kraških pašnikov,...) ter še posebej varovanju zavarovanih območij, ki so namenjeni tudi podpori kmetovanju v Natura območjih (reja domačih živali v osrednjem območju pojavljanja velikih zveri, ohranjanje posebnih traviščnih habitatov, ohranjanje traviščnih habitatov metuljev, ohranjanje steljnikov, ohranjanje habitatov ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov na območjih Natura 2000). Za te podukrepe velja, da se morajo kmetje, ki vstopijo vanje, držati določenih pravil glede kmetijske prakse, kot je npr. pozna košnja.

Poleg ukrepov 2. osi je možno projekte za ohranjanje in upravljanje Natura območij financirati v okviru pristopa LEADER (4. os), ki temelji na lokalnih pobudah Lokalnih akcijskih skupin, v okviru ukrepa 323 - Dediščina podeželja, iz katerega se lahko sofinancirajo tematske poti, ukrepi za spodbujanje podjetništva (311 – nekmetijske dejavnosti na kmetiji ter 312 – mikropodjetja) pa lahko podprejo razvoj poklicev in storitev, ki so

potrebni v Natura območjih. Način izvajanja Programa razvoja podeželja v novem programskem obdobju bo nekoliko spremenjen, za ohranjanje kmetijstva na OMD območjih in kmetijsko okoljske ukrepe pa bo namenjena podoben znesek sredstev kot v sedanjem programu.

Operativni program krepitve regionalnih razvojnih potencialov 2007 – 2013 med drugim vsebuje razvojni prioriteti Povezovanje naravnih in kulturnih potencialov ter Razvoj regij, v okviru katerih je možno pridobiti sredstva za projekte, povezane z ohranjanjem Natura območij. V okviru razvojne prioritete Povezovanje naravnih in kulturnih potencialov so bili sicer do sedaj sofinancirani pretežno projekti za ohranjanje kulturne dediščine, razvojna prioriteta Razvoj regij pa se izvaja preko Regionalnih razvojnih programov, tako da se obseg podprtih projektov, ki so bili usmerjeni v ohranjanje narave in Natura območja zelo razlikuje po regijah. **Operativni program za razvoj človeških virov 2007 – 2013** zajema med drugim podporo izobraževanju in usposabljanju, v okviru katere je možno izvajati tudi projekte osveščanja in usposabljanja za ohranjanje narave in upravljanje Natura območij. Trenutno poteka priprava novih operativnih programov za novo programsko obdobje 2014 – 2020, vendar vsebine še niso znane. Priložnost lahko poleg ukrepov, posebej namenjenih varstvu narave oziroma upravljanju Natura območij, prinaša tudi sistem izvajanja razpisov in točkovanja prijavljenih projektov glede na območje izvajanja.

Program LIFE + je program EU, posebej namenjen varstvu okolja in ohranjanju narave, katerega velik del je namenjen ohranjanju narave in Natura območjem oziroma ohranjanju kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov. Do sedaj je v Sloveniji program LIFE podprl 19 naravovarstvenih projektov in prispeval 16 milijonov €. Podprti so bili tako projekti, usmerjeni v posamezna območja (barja v Triglavskem narodnem parku, Cerkniško jezero) kot kvalifikacijske vrste (rjavi medved, kosec, vidra, trenutno poteka projekt za varstvo in spremljanje varstvenega statusa populacije volka), program pa sofinancira tudi pripravo novega Operativnega programa za upravljanje z Natura območji. Gre za centraliziran program z letnim razpisom na evropski ravni, ki ima stroge zahteve in kriterije, med drugim evropsko dimenzijo projektov, demonstracijski značaj projektov in možnost prenosa znanja in izkušenj v druge države članice. Prijavitelji so iz celotne EU, število prijavljenih projektov in zaprosena sredstva pa vsako leto naraščata in presegata razpoložljiva sredstva, tako da je konkurenca na razpisih tega programa zelo velika. Večini prijaviteljev povzroča težave oblikovati tak projekt, da bo imel jasno demonstracijsko vrednost in evropsko dimenzijo (doprinos k varstvu narave v celotni EU).

Pri ostalih virih financiranja gre večinoma za **transnacionalne ali centralizirane programe**, ki potekajo in imajo razpise na ravni EU, običajno enkrat letno. Zanje velja podobno kot za program LIFE: projekti morajo imeti dodano vrednost na ravni EU ali na ravni transnacionalnega partnerstva, običajno se zahteva sodelovanje določenega števila partnerjev iz določenega števila držav. Za uspeh na razpisih teh programov je treba oblikovati mednarodno konkurenčne projekte. Do sedaj je bila udeležba slovenskih partnerjev v teh programih relativno nizka.

Viri financiranja, ki so na voljo za aktivnosti za ohranjanje in upravljanje Natura območij, so torej zelo raznoliki – od lahko dostopnih, a relativno majhnih zneskov (Program razvoja podeželja – 2. os), do možnosti za večje projekte, sofinancirane v okviru izvajanja Kohezijske politike (predvsem Evropski sklad za regionalni razvoj) v Sloveniji in možnosti sofinanciranja v okviru mednarodnih projektov oziroma razpisov; slednji so zahtevnejši, a lahko prinesejo mednarodne izkušnje in prakse. V prihodnjem programskem obdobju bodo možnosti

financiranja odvisne predvsem od odločitev, sprejetih pri pripravi programskih dokumentov, in načina izvajanja; v Sloveniji je sedaj priložnost predvsem pri pripravi novega Programa razvoja podeželja in Operativnih programov Kohezijske politike, da bodo vanje vključeni ukrepi ter sistem izbora projektov, ki bodo podprli projekte in aktivnosti, pomembne za ohranjanje in upravljanje Natura območij. Še bolj podroben pregled obstoječih virov financiranja je v Prilogi C.

3.6. Zaključki

Širitev območij Nature prinaša različne poudarke, ki so ključni pri nadaljnjem načrtovanju celovitega razvoja tega prostora. Bistven dejavnik pri vsem tem je, da je pravočasna vključitev načinov doseganja ciljev Nature v postopke odločanja glede razvojnih usmeritev ne samo potrebna temveč mora to postati tisti standard, ki ga je treba ustrezno umestiti v razvojna razmišljanja.

Ob tem se je treba zavedati, da na precejšnjem delu razširitev Natura območij veljajo še druge omejitve v prostoru, zlasti povezane z ohranjanjem naravnih vrednot, kulturne dediščine in poplavne varnosti, kar še dodatno zahteva celovit in vsestranski pristop k razvojnim vprašanjem.

Največji konflikti v prostoru so tam, kjer gre za večje sklope stavbnih zemljišč, ki so bila opredeljena v planski rabi pred uvedbo Natura območij in SPA dodatkov. Večina občin ima na razpolago precej virov in prostora, ki jih je smiselno izkoristiti pred širitvijo dejavnosti v Natura območja, vendar je problem lastništvo območij in dolgoročnost načrtov, ki jih je zaradi velike uveljavljenosti med prebivalstvom težko spremeniti. Velika državna infrastruktura in infrastruktura v državnem interesu (npr. energetska infrastruktura) je velik porabnik prostora in tako vpliva na razvoj lokalnih skupnosti, zlasti, če se umika iz območij Natura in zlasti, če z umestitvijo le-te v Natura območja nastanejo dodatne omejitve za lokalni razvoj zaradi možnih kumulativnih vplivov.

Na voljo so številni viri financiranja, ki pa so različno dostopni in namenjeni različnim ciljnim skupinam. Največ možnosti financiranja je v okviru Programa razvoja podeželja in operativnih programov Kohezijske politike. Nizka udeležba slovenskih partnerjev v transnacionalnih (Alpine Space, Interreg IVC) ali centraliziranih (LIFE+) programih financiranja kaže na šibko usposobljenost za pravočasno načrtovanje in pripravo projektov, pa tudi na težave pri zagotavljanju lastnega deleža financiranja.

3.7. Priporočila

Velik učinek pri ohranjanju Natura območij, razumevanju in večji sprejemljivosti le-teh v očeh širše javnosti je mogoče doseči s sodelovanjem različnih sektorjev, npr. na področju upravljanja voda, gozdarstva, kmetijstva in energetike. Varstvene cilje posameznih območij je treba operacionalizirati, da bodo bolj jasni, razumljivi in prilagojeni na posamezno območje.

Umeščanje večjih posegov tako na državni kot na lokalni ravni je treba izvajati ob usklajevanju z lokalnimi skupnostmi, sektorji in cilji Natura območij. Treba je predvideti možnost presoje prevlade javne koristi v primerih, ko bi ta lahko bila upravičena, saj izogibanje takemu pristopu prinaša negativno mnenje o mreži Natura in povzroča umeščanje državnih infrastrukturnih objektov v bližino naselij, kar zmanjšuje kakovost življenja v njih.

Dajatve za rabo naravnih virov bi morali zajemati stroške, ki nastanejo v Natura območjih zaradi negativnih vplivov na kvalifikacijske vrste in habitatne tipe in torej zajeti eksterne stroške enega od ključnih naravnih virov Slovenije.

Treba je okrepiti osveščanje med prebivalstvom, da bi se povečalo razumevanje mreže Natura in okrepilo poznavanje možnosti za dejavnosti, ki pripomorejo k ohranjanju in upravljanju Natura območij (kmetijstvo, gozdarstvo, določene oblike rekreacije, športa in turizma).

Za varstvo narave in torej tudi ohranjanje in upravljanje Natura območij so na voljo številni viri financiranja. V novem programskem obdobju bi veljalo v operativnih programih in njihovem izvajanju (npr. kriterijih za izbor projektov) okrepiti ukrepe za ohranjanje narave oz. varovanih območij oziroma podpreti dejavnosti, ki vsaj posredno prispevajo k temu. Da bi povečali slovensko udeležbo in s tem črpanje sredstev, ki so na voljo za ohranjanje narave v centraliziranih in transnacionalnih programih, bi bilo smiselno zagotoviti podporo prijaviteljem v različnih oblikah: od usposabljanj za pripravo projektov do svetovanja vsem potencialnim prijaviteljem pri oblikovanju in pripravi prijave. Poleg tega bi sofinanciranje dela lastnega deleža projektov, uspešnih na razpisih centraliziranih in transnacionalnih programov, opogumila potencialne prijavitelje.

4. PREDLOGI UKREPOV ZA UBLAŽITEV NEŽELENIH POSLEDIC IN SPODBUJANJE OBLIK RAZVOJA, KI GA JE POTREBNO SPODBUJATI V ALI OB SPREMENJENIH OBMOČJIH NATURE

Načrt ukrepov zajema predlog horizontalnih ukrepov, s katerimi lahko na državni ravni izboljšamo upravljanje z Natura območji ter zmanjšamo stroške upravljanja in procesov, povezanih z ohranjanjem Natura območij. Načrtovanje lokalnega razvoja je vsekakor v domeni lokalnih skupnosti, torej občin, vendar se lahko na državni ravni zagotovi podpora in usmeritve, s katerimi se zagotovi ohranjanje značilnosti Slovenije, ki so nacionalnega ali evropskega pomena.

Sklop 1: Prostorska učinkovitost razvoja

Cilj: večji izkoristek naravnih virov ob manjši rabi prostora

Ukrep 1.1.: Usmerjanje razvoja v območja naselij in na že degradirana območja

Cilj ukrepa	Zmanjšanje obsega novogradenj v Natura območjih, dokler je na voljo prostor v naseljih in na že degradiranih območjih
Kazalniki	<ul style="list-style-type: none">• <u>Kazalnik vpliva</u>: stanje kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov• <u>Kazalnik rezultata</u>: dejanska raba prostora v Natura območjih• <u>Kazalnik učinka</u>: povprečna velikost posegov, za katere je bila opravljena presoja sprejemljivosti vplivov posega v naravo na varovana območja

Ozadje:

Do novogradenj v Natura območjih prihaja zaradi različnih vzrokov. Pogosto gre za robne dele naselij, kjer meja Natura območij ni usklajena z mejami naselij, včasih pa gre za posege, ki so vezani na izkoriščanje naravnih virov v Natura območjih (hidroelektrarne, kamnolomi ipd.). Marsikatera investicija v gradnjo novih objektov v Natura območjih pa temelji na tem, da so imela stavbna zemljišča, ki so znotraj Natura območij, ugodno ceno ali so bila bolj dostopna na trgu, čeprav je bilo v samih naseljih na voljo dovolj še nepozidanih stavbnih zemljišč in degradiranih območij, predvsem opuščeni obratov in poslovnih con. Na dostopnost in primernost stavbnih zemljišč v naseljih in na degradiranih območjih v veliki meri vplivajo lastništvo, velikost zemljišč in morebitna prisotnost starih bremen na degradiranih območjih. Pričakovati je, da bo načrtovana zakonodaja o obdavčitvi nepremičnin povečala razpoložljivost zemljišč na trgu, a je smiselno že sedaj aktivno usmerjati investicije prvenstveno v taka območja, saj bo tako prišlo do večje prostorske učinkovitosti, izboljšane učinkovitosti infrastrukture lažjega ohranjanja Natura območij.

Naloge za izvedbo:

1. Mehanizem presoje sprejemljivosti vplivov planov in posegov v naravo na varovana območja zagotavlja, da se pretehtajo možnosti za razvoj dejavnosti v Natura območjih in omogočijo dejavnosti, katerih vplivi so sprejemljivi, ter prepreči razvoj takšnih dejavnosti, ki bi lahko imela prevelike negativne vplive.
2. Razvoj v Natura območjih se usmerja v rabo ohranjanja naravnih dobrin (kmetijstvo, gozdarstvo) in v javni interes (rekreacija, izobraževalne dejavnosti).

3. Pri pripravi državnih prostorskih načrtov (DPN) se da poudarek možnost uskladitve z lokalnimi interesi z vidika posledic za Natura območja in za kakovost življenja v lokalnih skupnostih.

Možni nosilci ukrepa	MKO, MZIP, ZRSVN
Ciljne skupine	Občine, Skupnost občin Slovenije in Združenje občin Slovenije, investitorji, lastniki zemljišč,
Možnosti financiranja	V okviru rednega dela (torej proračun RS za stroške zaposlenih)

Sklop 2: Policentričen razvoj dejavnosti, ki pripomorejo k ohranjanju Natura območij

Cilj: razvoj podeželja z učinkovitimi dejavnostmi za življenje na podeželju (javni promet, storitve, prodaja produktov,...)

Ukrep 2.1.: Poenostavitev postopkov za manjše posege

Cilj ukrepa	Olajšati razvoj naselij, ki so vključena v Natura območja ali so v njihovem vplivnem območju
Kazalniki	<ul style="list-style-type: none">• <u>Kazalnik vpliva</u>: stanje kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov• <u>Kazalnik rezultata</u>: dejanska raba prostora v Natura območjih• <u>Kazalnik učinka</u>: povprečna velikost in število posegov, za katere je bila opravljena presoja sprejemljivosti vplivov posega v naravo na varovana območja

Ozadje:

Natura območja pogosto segajo v neposredno bližino naselij ali so naselja vanje vključena v celoti. Zakon o ohranjanju narave določa, da je za gradnjo objekta na območju, ki ima na podlagi predpisov s področja ohranjanja narave poseben status, je treba pridobiti naravovarstvene pogoje in naravovarstveno soglasje v okviru pridobitve projektnih pogojev in soglasij, določenih z Zakonom o graditvi objektov. V nekaterih primerih je presoja sprejemljivosti potrebna tudi za gradnjo enostavnega objekta. Glede na Uredbo o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) je presoja sprejemljivosti potrebna tudi za objekte v poselitvenih območjih, če se poseg v naravo izvaja na delih habitatov, ki so bistveni za ohranjanje tistih živalskih vrst, katerih preživetje je v pretežni meri odvisno od možnosti njihovega življenja v neposredni povezavi s stavbami, drevesi, vrtovi, sadovnjaki ali drugimi zelenimi površinami.

Pogovori s predstavniki občinskih uprav in občani so pokazali, da občani ne poznajo postopkov in imajo negativen odnos do Natura območij, ker imajo občutek, da imajo zaradi presoje sprejemljivosti dodatne stroške, da zaradi presoje prihaja do časovnih zamikov, poleg tega pa se bojijo dodatnih omejitev ali morebitnih negativnih mnenj. Zato je smiselno sistem poenostaviti, tako da bo tudi lažje razumljiv in bolj sprejemljiv za občane, saj je poselitev podeželja pomembna tudi z vidika zagotavljanja dejavnosti kot sta kmetijstvo in gozdarstvo, ki pomagajo ohranjati Natura območja v primernem stanju (npr. s pašo, košnjo ekstenzivnih travnikov,...).

Naloge za izvedbo:

1. Na podlagi dosedanjih izkušenj s presojami sprejemljivosti za manjše posege, ki jih opravi ZRSVN, se pripravi usmeritve za občane za manjše posege, lahko npr. v slogu vprašanj in odgovorov. Poleg splošnih usmeritev se pripravi usmeritve za vsako Natura območje, tako da so prilagojene na dejansko stanje in razvojno situacijo v območju ter glede na Operativni program – program upravljanja območij Natura 2000.
2. Usmeritve se predstavi občinam in upravnim enotam in uskladi z njihovimi pripombami in predlogi; tako bodo bolj operativne in uporabne tako za občane kot za občinske uprave za delo z občani. Usmeritve se nato objavi na spletni strani MKO, ZRSVN in MZIP. Na

spletni strani je treba omogočiti tudi zbiranje mnenj in pripomb in usmeritve na podlagi le-teh občasno prilagoditi.

Možni nosilci ukrepa	MKO, MZIP, ZRSVN
Ciljne skupine	Občine, Skupnost občin Slovenije in Združenje občin Slovenije, občani
Možnosti financiranja	V okviru rednega dela (torej proračun RS za stroške zaposlenih)

Ukrep 2.2.: Vključitev dejavnosti za ohranjanje in upravljanje Natura območij v sisteme financiranja

Cilj ukrepa	Usmeriti razvoj tako, da bo zagotovljen trajnostni razvoj na lokalni, regionalni in državni ravni
Kazalniki	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Kazalnik vpliva</u>: stanje kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov na območjih sofinanciranih projektov • <u>Kazalnik rezultata</u>: obseg in tip sofinanciranih projektov • <u>Kazalnik učinka</u>: obseg sredstev, namenjenih za aktivnosti in investicije za ohranjanje in upravljanje Natura območij v različnih programih financiranja

Ozadje:

Pravkar poteka priprava programskih dokumentov za novo programsko obdobje za vse sklade in finančne instrumente EU, zato je smiselno vključiti dejavnosti, ki lahko pripomorejo k ohranjanju in upravljanju Natura območij v sistem financiranja za obdobje 2014 – 2020.

Naloge za izvedbo:

1. Pregleda se možnosti za sofinanciranje aktivnosti, ki lahko pripomorejo k ohranjanju in upravljanju Natura območij v okviru Evropskega sklada za kmetijstvo in razvoj podeželja, Evropskega sklada za regionalni razvoj, Evropskega socialnega sklada, Kohezijskega sklada, Evropskega ribiškega sklada ter drugih finančnih instrumentov EU (LIFE, 7 okvirni raziskovalni program).
2. Z organi upravljanja posameznih skladov se pregleda možnosti, pripravi predloge in uskladi vsebino, obsega in način sofinanciranja ukrepov, ki lahko pripomorejo k ohranjanju in upravljanju Natura območij. Poskrbeti je treba, da so možnosti in nabor upravičenih stroškov in aktivnosti jasno opredeljene in predstavljene.
3. V okviru predstavitev novih programskih dokumentov se pripravi tudi poseben sklop predstavitev možnosti za sofinanciranje aktivnosti in projektov, ki lahko pripomorejo k ohranjanju in upravljanju Natura območij.

Možni nosilci ukrepa	MKO, MGRT, ZRSVN
Ciljne skupine	Organi upravljanja in posredniška telesa posameznih skladov, potencialni prijavitelji oz. ciljne skupine posameznih skladov, Skupnost občin Slovenije in Združenje občin Slovenije, Gospodarska zbornica Slovenije

Možnosti financiranja	V okviru rednega dela (torej proračun RS za stroške zaposlenih)
------------------------------	---

Sklop 3: Podjetništvo za naravne vire

Cilj: razvite storitve in dejavnosti za trajnostno izkoriščanje naravnih virov

Ukrep 3.1.: Pregled sistema dajatev za rabo naravnih virov

Cilj ukrepa	Preveritev obračuna dejanske cene storitev in izdelkov iz naravnih virov, ki vključuje tudi ekosistemske storitve in povezava z modelom iz ukrepa 4.1
Kazalniki	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Kazalnik vpliva</u>: obseg rabe naravnih virov • <u>Kazalnik rezultata</u>: zbrane dajatve za rabo naravnih virov, povezane z Natura območji • <u>Kazalnik učinka</u>: prenovljen sistem dajatev za rabo naravnih virov

Ozadje:

Uporabniki naravnih virov za rabo le-teh plačujejo različne dajatve, npr. v obliki koncesij za izkoriščanje mineralnih surovin, vodnega potenciala ipd. Dajatve ne odražajo nujno vseh stroškov, zato je smiselno sistem prenoviti tako, da bodo dajatve vključevale vsaj večji del eksternih stroškov, do katerih pride zaradi rabe naravnih virov oz. ekosistemskih storitev.

Naloga za izvedbo:

1. Pregleda se sedanji sistem obračunavanja dajatev za rabo naravnih virov. Posebej so pomembne koncesije za rabo vodnega potenciala, saj je v Natura območjih načrtovanih večje število hidroelektrarn.
2. Postavi se sistem obračunavanja zunanjih stroškov glede na dejavnost, glede na naravni vir, za katerega se obračunava dajatev in glede na ekosistemske storitve, na katere dejavnost vpliva ali jih izkorišča. Pri tem se uporabi izračune ekosistemskih storitev iz ukrepa 4.1. V obračunavanje morajo biti vključeni tudi stroški, ki jih imajo zaradi zmanjšanja naravnih virov lokalne skupnosti.
3. Sistem obračunavanja dajatev se uskladi s sektorji in se z njimi dogovori o morebitnem povezovanju postopkov obračunavanja dajatev za rabo naravnih virov z drugimi postopki (presoja sprejemljivosti, gradbeno dovoljenje ipd.).

Možni nosilci ukrepa	MKO, MGRT, MZIP, ZRSVN, ARSO
Ciljne skupine	Koncesionarji za rabo naravnih virov, institucije, ki sodelujejo v sistemu dajatev za rabo naravnih virov
Možnosti financiranja	V okviru rednega dela (torej proračun RS za stroške zaposlenih) Možno bi bilo pripraviti prijavo na razpis programa LIFE+, vendar je treba zagotoviti lastni delež sredstev, uporabnost in vidnost rezultatov na ravni EU in zagotoviti uporabo rezultatov že tekom projekta.

Ukrep 3.2.: Obveščanje in osveščanje v okviru dejavnosti, ki so pomembne za ohranjanje in upravljanje Natura območij

Cilj ukrepa	Ohranjanje rabe naravnih virov, ki je pomembna za ohranjanje in upravljanje Natura območij
Kazalniki	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Kazalnik vpliva</u>: stanje habitatnih tipov • <u>Kazalnik rezultata</u>: obseg sredstev, namenjenih za kmetijstvo, gozdarstvo, lesarstvo, turizem in podobne dejavnosti, pomembne za ohranjanje in upravljanje Natura območij v različnih programih financiranja

Ozadje:

Kmetijstvo, gozdarstvo, lesarstvo, turizem, rekreacija, šport in podobne dejavnosti so pomembne za ohranjanje in upravljanje Natura območij. V praksi se kaže, da nosilci teh dejavnosti marsikdaj niso seznanjeni z vidiki Natura območij, ki so pomembni za njihovo dejavnost, zato je smiselno izvajati ciljno obveščanje in osveščanje, da bi spoznali pomen in možnosti njihove dejavnosti ter možnosti sofinanciranja njihovih aktivnosti.

Naloga za izvedbo:

1. Organizacije, ki se ukvarjajo z obveščanjem, osveščanjem in promocijo kmetijstva, gozdarstva, lesarstva, turizma, rekreacije in športov na prostem, kot so Kmetijsko gozdarski zavodi in Kmetijsko gozdarska zbornica, Zavod za gozdove Slovenije, Gospodarska zbornica Slovenije, Slovenska turistična organizacija, Zveza športnih društev ipd., so s svojimi aktivnostmi tesno povezane z rabo prostora, rabo Natura območij in osveščenostjo svojih članov. Z njimi tako Ministrstvo za kmetijstvo in okolje kot ZRSVN že sodelujejo in se povezujejo za skupne osveščevalne akcije, sodelovanje pa je smiselno še nadgraditi. Zato se z vsako od organizacij organizira usklajevalne sestanke, na katerih se predstavi možnosti in želje glede obveščanja o ohranjanju in upravljanju Natura območij ter sofinanciranju dejavnosti, ter možnosti skupnega nastopa oz. povezanih osveščevalnih akcij.
2. Skupaj z organizacijami se izvede serija obveščevalnih in osveščevalnih akcij, dokler same ne prevzamejo vsebin in nalog povezanih s promocijo ohranjanja in upravljanja Natura območij v svoje redne dejavnosti. Na podlagi odziva na akcije se le-te dopolni in nadgradi.

Možni nosilci ukrepa	MKO, ZRSVN, MGRT
Ciljne skupine	Kmetje, lastniki gozdov, lesarji, lovske in ribiške družine, turistični delavci, sektorske organizacije
Možnosti financiranja	V okviru rednega dela (torej proračun RS za stroške zaposlenih) Možno bi bilo pripraviti prijavo na razpis programa LIFE+, vendar je treba zagotoviti lastni delež sredstev, uporabnost in vidnost rezultatov na ravni EU in zagotoviti uporabo rezultatov že tekom projekta.

Ukrep 3.3.: Možnost uvajanja novih pristopov k ohranjanju narave

Cilj ukrepa	Učinkovito ohranjanje in upravljanje Natura območij
Kazalniki	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Kazalnik vpliva</u>: število in tip aktivnosti za ohranjanje in upravljanje Natura območij • <u>Kazalnik rezultata</u>: obseg in tip izvajanja novih pristopov k ohranjanju Natura območij • <u>Kazalnik učinka</u>: pripravljene sistemi novih pristopov k ohranjanju narave

Ozadje:

V drugih državah se uporabljajo za ohranjanje Natura območij in narave na splošno uporabljajo obsežno pogodbeno varstvo, možnost javno-zasebnih partnerstev, možnost »mehkega« spodbujanja dejavnosti v Natura območjih s sistemi certificiranja in podobno, od katerih je verjetno smiselno nekatere vpeljati tudi v Sloveniji in s tem aktivirati dejavnosti, ciljno usmerjene v ohranjanje Natura območij oziroma dejavnosti, ki bodo pripomogle k bolj trajnostnemu razvoju dejavnosti v Natura območjih in njihovi okolici.

Naloga za izvedbo:

1. Pripravi se pregled načina upravljanja Natura območij, tudi na primerih iz tujine. Preuči se predvsem po površini obsežno pogodbeno varstvo, možnost javno-zasebnih partnerstev, možnost »mehkega« spodbujanja dejavnosti v Natura območjih s sistemi certificiranja in podobno.
2. Oцени se možnosti za vpeljavo takih pristopov .

Možni nosilci ukrepa	MKO, ZRSVN, MzIP
Ciljne skupine	Občani, investitorji, izvajalci
Možnosti financiranja	V okviru rednega dela (torej proračun RS za stroške zaposlenih) Raziskovalna sredstva (CRP), kateri od Operativnih programov Kohezijske politike

Sklop 4: Usposabljanje za upravljanje

Cilj tega sklopa ukrepov je izboljšati razumevanje varstva narave in upravljanje z območji Natura.

Ukrep 4.1.: Modelni izračuni plačil za ekosistemske storitve na primerih dobrih praks

Cilj ukrepa	Pregled dobrih praks iz področja izračunavanja ekosistemskih storitev
Kazalniki	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Kazalnik vpliva</u>: razumevanje izračuna ekosistemskih storitev pri odločanju na državni in lokalni ravni (postopki presoje sprejemljivosti) • <u>Kazalnik rezultata</u>: obračun ekosistemskih storitev za eno novo dejavnost • <u>Kazalnik učinka</u>: pripravljene modelni izračuni za habitatne tipe za katere obstajajo dobre prakse

Ozadje:

Plačilo ekosistemskih storitev je koncept, ki se vedno bolj uveljavlja. V tujini, deloma pa tudi že v Sloveniji, obstajajo dobre prakse iz področja izračunavanja ekosistemskih storitev pri

razvoju dejavnosti. Preveri se možnosti prenosa v Slovenijo za namene boljšega upravljanja Natura območij. Lahko dostopne informacije o izračunih vrednosti ekosistemskih storitev bi pripomogle k lažjemu načrtovanju razvoja na in odločanju o podpori razvojnim projektom z vplivi na naravno okolje na splošno. Natura območja bi lahko bila začetni primer, s katerim bi postali zgled tudi na evropski ravni.

Naloga za izvedbo:

1. Izbrati je treba habitatne tipe, ki so običajno najbolj izpostavljeni razvojnim pritiskom. Mednje se uvrstijo tudi habitati tistih ogroženih vrst, varovanih v okviru mreže Natura območij, ki jih razvoj dejavnosti in pozidava najbolj ogrožajo. Gre večinoma za vodne habitatne tipe, različne travniške habitate, mokrišča in gozdove.
2. Za posamezni habitatni tip se poišče primerljive domače ali tuje preglede izračunavanja ekosistemskih storitev in poskusi oceniti plačilo zanje.
3. Izvede se pilotni primer uporabe plačila za ekosistemske storitve.

Možni nosilci ukrepa	ZRSVN, MKO
Ciljne skupine	Občine, investitorji
Možnosti financiranja	Proračunska sredstva za raziskave (npr. v okviru CRP), infrastrukturna podjetja. Možno bi bilo pripraviti prijavo na razpis programa LIFE+, vendar je treba zagotoviti lastni delež sredstev, uporabnost in vidnost rezultatov na ravni EU in zagotoviti izvedljivost pilotnega primera tekom projekta.

Ukrep 4.2.: Sodelovanje z občinami in ključnimi deležniki pri prenovi Operativnega programa – programa upravljanja območij Natura 2000

Cilj ukrepa	Učinkovit Operativni program - program upravljanja območij Natura 2000
Kazalniki	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Kazalnik vpliva:</u> učinkovito izvajanje Operativnega programa – programa upravljanja območij Natura 2000 • <u>Kazalnik rezultata:</u> pregleden in izvedljiv Operativni program • <u>Kazalnik učinka:</u> število analiziranih in upoštevanih pripomb

Ozadje:

Trenutno veljavni Operativni program – program upravljanja območij Natura 2000 vsebuje varstvene cilje in ukrepe za vsa Natura območja, vendar so varstveni cilji in ukrepi »standardizirani«, praktično enaki za kvalifikacijske vrste v vseh območjih in zato dokaj splošni. V teku je prenova Operativnega programa, ki naj bi bil bolj praktičen – še vedno bo imel splošen okvir, vendar bo prilagojen značilnostim posameznih območij. Sodelovanje lokalnih skupnosti in drugih ključnih deležnikov pri prenovi Operativnega programa bi pripomoglo k oblikovanju jasnih, lahko izvedljivih ukrepov, boljšemu razumevanju upravljanja Natura območij in kasneje tudi k izvajanju Operativnega programa.

Naloga za izvedbo:

1. Ministrstvo za kmetijstvo in okolje skupaj z Zavodom RS za varstvo narave pripravlja prenovljen Operativni program - program upravljanja območij Natura 2000, ki bo

vseboval jasnejše varstvene cilje in ukrepe in jih bo lažje uporabiti za posamezno Natura območje. Osnutek Operativnega programa se predstavi ključnim deležnikom s področja gospodarjenja z naravnimi viri (KGZS, ribiške in lovke družine), občinam in Zavodu za varstvo kulturne dediščine in se jih povabi k predlogom glede usmeritev in vsebin, ki so pomembne za njihovo delo in pristojnosti, s podobnim pristopom kot je bil uporabljen pri predstavitvi širitev območij Natura 2000.

2. S posameznimi občinami in drugimi deležniki, ki imajo obsežnejše predloge in pripombe, se z razgovorom in po možnosti ogledom Natura območja doseže razumevanje glede vloge, ki jo imajo pri izvajanju varstvenih ciljev in ukrepov. Osnovno izhodišče so seveda strokovni argumenti, vezani na zagotavljanje dobrega stanja kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov.
3. Rezultate posvetovanja se objavi na spletni strani ZRSVN oziroma Nature 2000.

4. Vzpostavi se možnost sporočanja pripomb in njihove sistematične obdelave tako, da lahko občine in deležniki sproti sporočajo svoje ugotovitve in opažanja o možnostih in dejanskem izvajanju ukrepov ter doseganju varstvenih ciljev.

Možni nosilci ukrepa	ZRSVN, MKO
Ciljne skupine	Občine, Zavod za varstvo kulturne dediščine, ključni deležniki s področja gospodarjenja z naravnimi viri
Možnosti financiranja	V okviru rednega dela – ni nova naloga (torej proračun RS za stroške zaposlenih)

Ukrep 4.3.: Nadgradnja spremljanja stanja Natura območij

Cilj ukrepa	Poznavanje stanja Natura območij za boljše načrtovanje razvojnih dejavnosti in možnosti presoje sprejemljivosti
Kazalniki	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Kazalnik vpliva</u>: hitrejši postopki razvojnega načrtovanja • <u>Kazalnik rezultata</u>: poznano stanje Natura območij tako z vidika stanja kvalifikacijskih vrst kot z vidika dejavnosti, ki se odvijajo v njih • <u>Kazalnik učinka</u>: število zbranih podatkov

Ozadje:

Obseg Natura območij je zelo velik, zato je spremljanje stanja kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov zelo zahtevno. Kakovostno spremljanje stanja je pomembno zlasti zato, ker omogoča po eni strani pregled upravičenosti razglasitve določenega območja in po drugi strani zaznavo negativnih posledic dejavnosti, tako da je možno pravočasno ukrepanje. Monitoring kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov se izvaja v omejenem obsegu, pogojenem z razpoložljivimi finančnimi sredstvi. ZRSVN je pripravil tudi sistem za območni monitoring, torej spremljanje stanja samih območij.

Naloge za izvedbo:

1. Zbiranje večjega števila podatkov zahteva tudi uporabo primerno zmogljivih informacijsko komunikacijskih tehnologij. Zato je treba bazo podatkov o stanju kvalifikacijskih vrst, kvalifikacijskih habitatnih tipov in Natura območij, za katero skrbi ZRSVN, pregledati in če je potrebno, dograditi tako, da je možno dodajati večje količine novih podatkov in jih sortirati po pomembnosti in kakovosti oz. natančnosti.
2. Organizira se posvet s strokovnimi društvi in organizacijami, na katerem se predstavi bazo podatkov in možnost sodelovanja pri spremljanju stanja, koristni takega pristopa in z možnostjo sodelovanja, in z njimi vzpostavi sodelovanje in definira način sodelovanja.
3. Organizira se osveščanje javnosti in institucij, ki nadzirajo projekte, financirane iz javnega denarja, o rezultatih monitoringa stanja Natura območij, pomenu kakovostnih baz podatkov in izmenjave podatkov, da bi se tako spodbudilo pridobivanje znanstvenih podatkov iz različnih virov.

Možni nosilci ukrepa	ZRSVN, MKO
Ciljne skupine	Društva in organizacije, ki se ukvarjajo s proučevanjem rastlinskih in živalskih vrst ter habitatnih tipov in zagotavljajo znanstveno kakovost zbranih podatkov, raziskovalne ustanove, resorji, pristojni za pripravo programskih dokumentov
Možnosti financiranja	V okviru rednega dela (torej proračun RS za stroške zaposlenih) ali prostovoljnega dela, sredstva različnih ministrstev (vključno z MKO) za nevladne organizacije. Možno bi bilo pripraviti prijavo na razpis programa LIFE+, vendar je treba zagotoviti lastni delež sredstev, uporabnost in vidnost rezultatov na ravni EU in zagotoviti uporabo rezultatov že tekom projekta.

Ukrep 4.4.: Promocija Natura območij s pomočjo društev, šol, lastnikov zemljišč in drugih zainteresiranih

Cilj ukrepa	Poznavanje stanja Natura območij za boljšo osveščenost in zmanjšanje vplivov lokalne skupnosti
Kazalniki	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Kazalnik vpliva</u>: osveščenost prebivalstva glede Natura območij • <u>Kazalnik rezultata</u>: število vključenih institucij in posameznikov • <u>Kazalnik učinka</u>: število zbranih podatkov; število Natura območij vključenih v shemo zbiranja informacij

Ozadje:

Vključevanje širše, »laične« javnosti je učinkovit mehanizem osveščanja in izboljšanja razumevanja mreže Natura območij. V Sloveniji je veliko število društev, ki se ukvarjajo z dejavnostmi v naravi, od planinskih društev do tabornikov in skavtov, poleg tega pa v naravi šole, Centri šolskih in obšolskih dejavnosti izvajajo pouk naravoslovja. Deluje tudi nekaj pobud in projektov za boljše spoznavanje narave (v EU znani kot »citizen's science«), kot je npr. projekt Prirodoslovnega muzeja Ključ do narave⁸. Z vključevanjem širše javnosti v obliki »laičnega« monitoringa je mogoče na praktičen način popularizirati ohranjanje narave, koncept mreže Natura območij in primerno ravnanje, naravoslovni turizem in podobno. Poleg tega je tako mogoče zbrati večje število podatkov, ki sicer pogosto niso enako kakovostni kot strokovni monitoring, lahko pa služijo kot pokazatelj za usmerjanje strokovnega spremljanja stanja na tista območja, kjer se npr. pojavljajo nove najdbe kvalifikacijskih vrst ali pa podatki kažejo na slabšanje stanja, in se tako optimizira strokovni monitoring.

Naloge za izvedbo:

1. Organizira se informativno kampanjo med društvi, šolami, javnimi institucijami in podjetji, da se seznanijo s spremljanjem stanja Natura območij in njihovih klasifikacijskih vrst ter habitatnih tipov, pomenom Natura območij in pomenom spremljanja stanja, predstavi pa se tudi priložnosti za aktivnosti na področju naravoslovne vzgoje, spremljanja stanja v naravi.
2. Sodelujoče organizacije se spodbuja, da o svojih aktivnostih in rezultatih poročajo na javnosti zanimiv in razumljiv način, na primer v obliki kratkih novičk, ilustriranih s fotografijami in spletnimi povezavami ter informacijami, kje se lahko občani vključijo in podobno.

Možni nosilci ukrepa	MKO, ZRSVN, društva in zveze društev, zavodi, podjetja
Ciljne skupine	društva in zveze društev, šole, zavodi, podjetja
Možnosti financiranja	V okviru rednega dela (torej proračun RS za stroške zaposlenih, proračun občin a stroške zaposlenih v šolah) ali prostovoljnega dela, sredstva različnih ministrstev (vključno z MKO) za nevladne organizacije. Možno bi bilo pripraviti prijavo na razpis programa LIFE+, vendar je

⁸ <http://www.keytonature.eu/wiki/Slovenia>

	treba zagotoviti lastni delež sredstev, uporabnost in vidnost rezultatov na ravni EU in zagotoviti uporabo rezultatov že tekom projekta.
--	--

Sklop 5: Slovenija kot učilnica za varstvo narave oziroma upravljanje z Natura območji

Cilj: prepoznavnost Slovenije kot države z ohranjenim naravnim okoljem evropskega pomena in zglede skrbjo zanj

Ukrep 5.1.: Oblikovanje pilotnih primerov v vsaki od regij, za posamezne tipe habitatov

Cilj ukrepa	Izboljšano in prepoznavno upravljanje Natura območij
Kazalniki	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Kazalnik vpliva</u>: ohranjeno in po možnosti izboljšano ugodno stanje kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov v pilotnih Natura območjih • <u>Kazalnik rezultata</u>: izboljšano upravljanje pilotnih območij v primerjavi z drugimi območji • <u>Kazalnik učinka</u>: število pilotnih primerov in vanje vključenih tipov habitatov/ekosistemov

Ozadje:

Pomen Natura območij in upravljanje z njimi so v širši javnosti manj poznani. Glede na pomen ohranjene narave v Sloveniji, ki se izraža tudi v vseh ključnih programskih dokumentih, je smiselno oblikovati pilotne primere ohranjanja evropsko pomembnih vrst in habitatnih tipov v Natura območjih. S tem se lahko poveča razumevanje in prepoznavnost mreže Natura območij v Sloveniji tako v domači kot mednarodni javnosti, poleg tega pa se v okviru pilotnih primerov lahko soočimo s praktičnimi izzivi izvajanja ukrepov in upravljaljskih aktivnosti, ter najdemo sistemske rešitve, ki jih je mogoče koristno uporabiti pri upravljanju vseh Natura območij.

Naloge za izvedbo:

1. Pripravi se izbor Natura območij, primernih za izvedbo pilotnih primerov upravljanja. Pomembno je, da so izbrana območja regionalno enakomerno razporejena ter da so zastopani različni tipi območij (npr. območje s pretežno gozdnimi habitatmi, območje z velikim deležem travnišč, območje s pretežno vodnimi habitatmi).
2. Z organi upravljanja posameznih skladov EU sredstev, ki pripravljajo Operativne programe za programsko obdobje 2014-2020, se pregleda možnosti za sofinanciranje pilotnih projektov za izbrana Natura območja in se jih vključi v Operativne programe – bodisi kot prioriteten projekt, ki se jih neposredno potrudi za sofinanciranje, bodisi kot eno od prednostnih tem za razpise.
3. O poteku izvedbe pilotnih primerov se obvešča javnost preko spletne strani in služb za odnose z javnostmi MKO in ZRSVN, organizira pa se tudi neposredna izmenjava izkušenj sodelujočih, npr. v obliki ogledov območij ali delavnic.

Možni nosilci ukrepa	ZRSVN, občine, društva in zavodi, podjetja
Ciljne skupine	Prebivalci, društva in zavodi, podjetja
Možnosti	Operativni programi za različne vire financiranja iz EU (zlasti Evropski

financiranja	<p>sklad za regionalni razvoj, v primeru interesa Lokalnih akcijskih skupin pa tudi pristop LEADER Programa razvoja podeželja), ter v okviru rednega dela (torej proračun RS ali proračun občin za stroške zaposlenih) ali prostovoljnega dela, sredstva različnih ministrstev (vključno z MKO) za nevladne organizacije.</p> <p>Pilotne projekte, zlasti na območjih z velikim deležem kmetijskih zemljišč (npr. travniki) bi bilo možno izpeljati tudi v okviru pristopa LEADER, ki se izvaja v okviru PRP, vendar bo treba to možnost preveriti, ko bo oblikovan PRP 2014 – 2020, in se primerno uskladiti z Lokalnimi akcijskimi skupinami (LAS), ki delujejo na teh območjih.</p>
---------------------	--

Ukrep 5.2.: Podpora projektom za ohranjanje in upravljanje Natura območij

Cilj ukrepa	Izboljšano upravljanje Natura območij
Kazalniki	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Kazalnik vpliva</u>: ohranjeno in po možnosti izboljšano ugodno stanje kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov v pilotnih Natura območjih • <u>Kazalnik rezultata</u>: število Natura območij ali kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov, vključenih v različne projekte • <u>Kazalnik učinka</u>: število projektov in vanje vključenih organizacij

Ozadje:

Z varstvom narave in trajnostno rabo naravnih virov se ukvarja vrsta organizacij. Prvenstveno so to javni zavodi in koncesionarji za upravljanje zavarovanih območij (parkov). Poleg tega se s tem področjem ukvarja tudi vrsta nevladnih organizacij, občin, Lokalnih akcijskih skupin in Regionalnih razvojnih agencij. Smiselno je podpirati aktivnosti, ki so usmerjene v ohranjanje Natura območij, spremljanju stanja in upravljanju. Pomemben del njihovih nalog je tudi prispevanje k prepoznavnosti ohranjanja narave in upravljanja mreže Natura 2000 na mednarodni ravni oziroma med različnimi javnostmi. S takim pristopom se srednjeročno in dolgoročno poveča osveščenost javnosti, zmanjšajo konflikti v Natura območjih in pospeši postopke, povezane z upravljanjem Natura območij, rabo naravnih virov in presojami sprejemljivosti.

Naloga za izvedbo:

1. Izhajati je treba iz obstoječih pobud za zavarovanje območij in ustanovitve ali določitve organa upravljanja. Ob tem se pripravi pregled možnosti za sofinanciranje projektov upravljanja, trajnostne rabe oz. spremljanja stanja Natura območij.
2. Vzpostaviti je treba dodatno infrastrukturo, predvsem v kadrovskega smislu, v okviru razpoložljivih sredstev pa tudi v finančnem smislu, za podporo pri pripravi projektov (tudi večjih mednarodnih projektov), ki so vsebinsko usmerjeni v upravljanje, trajnostno rabo ali spremljanje stanja Natura območij.
3. Organizacije, deležne pomoči državnih institucij, se v zameno za podporo obvežejo, da o pomoči institucij (MKO, ZRSVN in podobnih) obveščajo javnost v okviru vseh aktivnosti, ki jih bodo izvajale v podprtih projektih.

Možni nosilci ukrepa	MKO, ZRSVN, občine, društva in zavodi, podjetja
-----------------------------	---

Ciljne skupine	Občine, zavodi, društva in podjetja
Možnosti financiranja	<ul style="list-style-type: none"> • Proračun Republike Slovenije • Finančni viri EU in druga mednarodna donorska sredstva • v okviru rednega dela (torej proračun RS ali proračun občin za stroške zaposlenih) ali prostovoljnega dela, sredstva različnih ministrstev (vključno z MKO) za nevladne organizacije.

PRILOGE

Priloga A: Predstavitev izbranih 10 območij predlaganih razširitev mreže Natura

Priloga B: Metoda in rezultati multikriterijske analize

Priloga C: Viri financiranja, ki so trenutno na voljo